

**Dispvtationvm De Censvris In Commvni,
Excommvnicatione, Svspensione, & Interdicto, itemque
de Irregularitate, Tomvs Qvintvs**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, Anno Domini M. DC. XVII.

Dispvtatio V. De subiecto Censuræ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94035](#)

Sect. XI. An ignorantia excusat censuram, &c.

93

ficiens tempus iam elapsum esse, & superiori de sua contumacia constitisse, an tunc teneatur abstinere, eo quod iam eius ignorantia non videatur inuincibilis, sed constitueat illum in dubio probabili. Respondeo primum, si huiusmodi peccator loco distet à superiori, cuius censuram expectat, vel potius timet, quamvis fuerit elapsum sufficiens tempus, ut potuerit ligari, si tamen non fuit sufficiens tempus elapsum, ut etiam potuerit illi intimari sententia, non tenetur ob prædictam suspicionem abstinere, cum quia præceptum non obligat, donec possit à subdito sciri, vel saltem non ita obligat, quin eius ignorantia sufficienter excusat; tum etiam, quia illa suspicio non est sufficiens ad obligandum: quia fieri potuit, ut superior mutauerit voluntatem, vel disulerit executionem, propter rationes vel impedimenta, quæ frequenter occurunt.

At vero, si tantum temporis elapsum est, ut potuerit non solum sententia ferri, sed ad notitiam eius deferri, viterius subdisponendum videtur: nam, aut ille consulo se se occultat, aut fugit, ut notitia sententia ad illum non perueniat. Et tunc non excusat, quia illa ignorantia non solum inuincibilis non est, verum potius videatur affectata. Quod etiam confirmari potest à simili ex supra dictis de illo, qui per vim, vel fraudem impedit, ne admoneatur: est enim hic eadem, vel maior ratio. At vero, si ille nullo modo se occultauit, sed bona fide se gessit: et nihilominus nullam notitiam latam sententia habet, non tenetur illam presumere, neque illam ita formidare, ut abstineat cogatur. Tum propter dicta, quia illa suspicio est insufficiens, cum multis de causis potuerit pronunciatio sententiae suspendi: tum etiam, quia illam temporis dilatio infert iam contrarium suspicionem, nimis sententiam prolatam non esse, nam si fuisset, vel per indicis diligentiam, vel per famam, quæ in his rebus facile diffunditur, ad notitiam partis perueniet. Oportet ergo, ut vel per indicem notificetur, vel saltem ut probabilibus, & fide dignis testimoniis constet sententiam fuisse latam. Non enim opinor necessarium esse, ut semper haec notitia per notificationem iuridicam habeatur, distinctam à sententia proulgatione sed satis esse, ut sententia sufficienter promulgata quacunque via in sufficienrem notitiam deveniat: sicut in proulgatione legis vel statuti manifestum est. An vero teneatur huiusmodi reus inquirere, & diligenciam facere ad hanc notitiam habendam, respondeo, per se loquendo, non teneri, quia in his, que poena sunt, & coactua, satis est passim se habere ad inflictionem poena: haec autem notificatio censura est velut pars executionis eius: & ideo ad indicem minus spectat illam procurare, non ad ipsum reum. Solum ergo tenetur per vim, vel fraudem illam non impedire.

Rursus inquiri hic potest, an sufficiat notitia censure per solam famam, ut aliquis abstineret, seu censuram seruare teneatur. Nonnulli enim Canonista ira simpliciter affirmant, quia talis fama, vel certa sufficienrem notitiam censuræ, vel constituit hominem in eo statu, ut merito dubitare posset: qui autem dubitat de censura, ut ratiorem partem sequatur abstineret debet, iuxta cap. Illud, de Cleric. excommunicato ministrante: vbi abbatis notat, & in cap. Apostolice, eodem titulo cum Glossa, ibi. Idemque colligitur ex cap. Cum dñs fides, de Sentent. excommunicato: vbi dicitur, Si publica fama est, quemquā verberasse aliquem clericum, non esse cum illo communicandum. Quod procedebat iuxta antiquum ius: nunc enim iuxta Extravagantem Adiutandū, solum tenetur suitare hunc persecutorem, quando est ita manifestus, ut nulla tergiversatione possit celerari. Illud vero ius antiquum multo magis obligat ipsum excommunicatum, quandocunque illi per famam de sua excommunicatione constabat:

A hoc autem ius respectu ipsius excommunicati integrum manet. Atque hæc sententia, præsertim propter hæc iura posita vera videtur, dummodo fama sit talis, ut prudenter considerata cum aliis circumstantiis probabilem saltem fidem facere possit. Præsertim, cum facile sit, remedium absolutionis ad cautelam adhibere. Quod si hoc locum non habeat, saltem est diligentia adhibenda ad veritatem indagandam, ut vel certitudo de re ipsa habeatur, vel certe, si dubium adhuc maneat, speculativum tantum, & non practicum sit, ut eo nō obstante possit quis suo iure, & libertate vti, iuxta regulas conscientia.

Tertio obseruandum est, quod supra diximus, censuram duplices habere effectus, quosdam præcipiendo tamum, de quibus procedunt, quæ in p. causa eff. xima animaduertione nota quimus: alios per se ipsam efficiendo, & exequendo, qui non pendunt ex notitia, vel ignorantia eius, qui per sententiam ligatur, p. causa rei pendent.

B Vt quod reddatur incapax beneficij, vel aliquid simile. Et de his est nonnulla dubitatio, an talis sententia statim habeat hos effectus circa ignorantem, *Glossa*. Quam tractat: Glossa in dicto cap. *Apostolica*, verb. *Probabilis*, de Clerico excommunicatus ministr. & licet in utramque partem dubia proponat. Tandem definit, quod hos effectus non pendere executionem sententia ex scientia, vel ignorantia eius in quem fertur. Quæ est vera, & recepta sententia, ut patet ex *Couarruia* supra, & §. 7. numero. 2. & *Vgolino* dicto §. 8. numero 5. Et ratio est, quia quoad hunc effectum non pendet sententia ex actione, vel obligatione rei, sed in illum efficaciter operatur, ipso etiam non consentiente: ergo neque etiam pender ex ignorantia, vel scientia eius. Patet cœquentia, quia ignorantia in aliis effectibus solum excusabat propter obligationem, vel consensum necessarium ex parte alterius. Et explicatur à simili ex communione legibus positivis, quæ etiam proportionality habere possunt illos duos effectus obligandi, & irritandi: &, licet prior excusat per ignorantiam, non tamen posterior, per se loquendo: quia ille fit, ac ipsa lege, & non expectat consensum, vel operationem alterius.

D E *Ethinc* colligitur, si talis censura excommunicatio sit, irritat reddere collationem beneficij, & iurisdictionem tollere & similia, de quibus infra, tractando de censuris in particulari, dicemus. Statim tua ab sol. vero occurrebat in conuenientia, quia sequitur *Obfo-*

lutionem datam ab huiusmodi excommunicato etiam in foro conscientia esse nullam, quia priuatus est iurisdictione: Quod tamen cederet in periculum animalium, cum illa excommunicatio tunc inuincibiliter etiam ignorari possit. Sed ad hoc iam supra significatum est, & infra latius dicetur, cum, qui communis existimatione toleratus est, non priuari iurisdictione quoad hos actus: non quia sententia ad hoc etiam non esset efficax, de se ac per se: (hanc enim particularum propreter superioris addidi) sed quia propter commune bonum Ecclesia ex benigna prouidentia talem iurisdictionem concedit. Vnde tamen si pse reum non ignoraret suam censuram, si in communi Ecclesie existimatione ignoraretur & reputaretur minister idoneus, idem dicendum est. Non ergo id grouenit ex ignorantia, sed ex alio capite.

DISPUTATIO V.

De iis, in quos potest ferrari censura.

H EC est ultima causa censuræ, qua rationem materialis participat: & magna ex parte in luperioribus explicata est, tum, quia

Disp. V. De subiecto censuræ.

is, in quem fertur censura, delinquens, & peccator esse debet ut etiam, quia oportet ut sit subditus eius, qui fert censuram: & ideo ex iis, quæ diximus de causa censuræ, & de iurisdictione ad illam ferendam necessaria, facile possunt intelligi conditio-nes requisitæ in subiecto censuræ: pauca vero addenda sunt ad materia comple-mentum.

SECTIO I.

Quæ conditions in aliquo requirantur, ut capax sit censura.

Solum homo viator ligari potest censura.

Rimum suppono, hominem tantum viatorem, & consequenter viuen-tem in hac vita mortali, posse cen-sura ligari propriè, & in rigore lo-quendo. Ita supponunt omnes, qui de hac materia scribunt. Et patet facile ex dictis, nā solus homo viator est capax delicti, & emendationis eius: utrumque autem requiritur in subiecto capaci censuræ: nam fertur propter delictum, & contumaciam, ut dictum est ex March. 18 & fertur ob-e-mendationem eius, & salutem animæ, ut dictum etiam est ex prima ad Corinth. 5. Bruta ergo ani-mantia excluduntur, quia non sicut capaci delicti, & eadem ratione beati omnes excludi possunt. Da-mnati verò, quia iam non possunt emendare deli-cum: præterquam quod omnes illi sunt extra forū Ecclesiæ, vel natura sua, vt angeli, vel ratione status, vt animæ separata. Addit, effectus censoriarum, qua-les sunt priuatum communicationis civilis aut sacre, vsus sacramentorum, vel sacrificij, &c. non habere locum in his omnibus, sed in solo homine viatore: quia nemo priuatur nisi ijs, quæ habet, vel habere potest.

Hic vero obiecti potest, quia interdum quædam animantia bruta, vt locusta, & similia, quæ fructus terre deuafant excommunicari dicuntur. Item quod Paulus anathema dicit in eum, qui contra Eu-angelium docet, etiam Angelus sit, ad Galat. 1. Et inter exorcizandum, dæmones excommunicari, & anathematizari dicuntur. Item, quia interdum mortui etiam excommunicari possunt, cum possint D

absolvi, ut sumitur ex multis decreciis 24. quæstione 3. Sed hæc facile expediuntur, si aduertamus in pri-mis, verbum anathematizandi, & excommunicandi interdum accipi pro verbo execrandi, & detestandi & separandi a nobis aliquid tanquam nocium, & execrabile. Et hoc sensu non tantum persona, sed interdum etiam res aliae, verba seu sententiae aut hereses anathematizari dicuntur. Sic enim hæretici, cum abierant errores, eos anathematizant, cum tamen nec ipsi censuras ferre possint, neq; ipsa hæ-heres capaces sint censuræ: significant ergo se ex-erare, & à hominino separare tales errores. Atque hic est usus antiquissimus à Concilis, & summis Pontificibus obseruatus, vt patet ex cap. Ego Beren-garini de Conscr. distinct. 2. & cap. Donatum, cum aliis 1. quæst. 7. ex Leone Papa Epistola 3. & 87. Imo & Iosue 6. & 7. hoc sensu dicitur. Si cuiuslibet (sci-licet Hiericho) anathema, & omnia, que in ea sunt Do-mino: id est execrabilis, & proscriptus destruenda: ac succendenda. Vnde additur, Sela Rahab meretrix vi-uat. Et frequens est illa significatio. Cū ergo exorcizantur animalia bruta, & similia, verba quæ in illa dicuntur, solum sunt imprecations quædam, quibus Christianus populus à Deo postulat, vt illa auer-tat, ac destruat. Dicere autem similia verba inten-tione ferendi censuram superstitiosum esset; Vt re-Atque dixit Nauarrus in Summa, cap. 27. n. 13. Atque in

A eodem sensu dixit Paulus anathema in eum, quia a-liud euangelizauerit, quam quod ipse euangeliza-uerat, etiam si esset Angelus: quod per exaggeratio-nem dixit Paulus, ad ostendandam firmatatem fi-dei, & quam sit execrabilis, & fide indignus, qui cō-trarium prædicat. Vnde Basilius in regulis breuius Basilium, disputatis, in 114. ita ferè exponit. Tali fugiendus est, arque execracione habendum. Et eodem sensu accipien-dantur sunt similia verba, quoties in dæmones dicuntur.

Quomodo mortui excommunicari dicantur.

D E ultima vero parte obiectionis nonnulla ma-³ior controueria est; nam quidam contendunt Non preß hominem mortuum posse censura ligari: quia in-terdum iura hoc modo loqui videntur. Tamen res redē censura ligari.

B est facilis, si recte attendatur. Nam directe, ac (vt ita dicam) in se ipso, non potest homo mortuus cen-sura ligari, & consequenter, nec in eum potest direc-te censura ferri. Ita docet Joan. de Lignano in tit. de Lignano. censuris, §. nono, num. 2. & 3. Nauarrus in Summa Nauar. cap. 27. num. 3. Couaruaria in cap. Alma, part. 1. §. 11. Cuau. num. 8. Castro lib. 2. de iusta hæret. punit. cap. 19. & 20. Et potest facile probari rationibus, quibus supra ostendimus, solum hominem viatorem censura li-gari posse, nam homo iam mortuus, nec simpliciter homo, neque viator est. Et explicatur in hunc mo-dum: nam vel censura talis ferretur in anima separata, vel in corpus mortuum: non in animam, tum quia iam est extra forum Ecclesiæ militantis: nemo autem ligatur à non suo iudice, vt ad rem pre-sen-tem dicitur in c. Quod autem, de Poenit. & remiss. Tum etiam quia, si in inferno, iam habet ultimam poenam, & est in capax omnis spiritualis bene-ficij: & est extra omne conforum hominum mor-talium, vnde nullis bonis priuari potest per Eccle-siam. Si autem est in purgatorio (nam de beatis nulla est dubitatio) iam non est neque esse potest digna tali poena; propter quod, licet Ecclesia habe-ret directam potestatem in anima in eo statu exi-stente, non haberet illam quoad hunc actum fer-rendi censuram. Vnde, vt statim dicam, neque indi-recte potest illam exercere respectu animarum pur-gatori. Neque etiam corpus exanime per se & di-recte est capax censuræ: cum nec rationis visum ha-beat neque obligari per censuras possit, vt emende-tur: qui est proprius censuræ finis, vt in superioribus dictum est.

E Ex quo sumitur noua ratio, nam censura vel fer-tur à iure, vel ab homine: illa prior, vel in hac vita contrafacta est: & sic, quamvis fortasse fuerit occulta, & post mortem declaretur, non tunc censura fertur in mortuū, sed publicatur censura, quam viuus oc-culte incurrit. Si autem ante mortem non fuit contrafacta, neque postea potest. Quia iam tunc non alligatur homo Ecclesiæ iuribus, neq; illa trans-gredi potest. At vero censura, cum ab homine fer-tur, requirit præiuram monitionem, quæ mortuo fieri non potest. Dices: Contingere potest ut admoni-tio tempore vita facta sit, & ille moriatur, priu-^{obie-} quam sententia feratur: ergo poterit in illum ferri, postquam mortuus est. Respondeatur, si tantum es-set sententia declaratoria, effet quidem id verum, in condemnatoria autem non potest habere locum. Et est aperta differentia, quia illa prior reficit tem-pus præteritum, & solum declarat delictum com-missum, & penam iure ipso illatam, quam propter ea exequi potest index, etiam post mortem delin-quentis iuxta capacitatem illius. At vero posterior sententia condemnatoria in præsenti; & de nouo penam imponit: & ideo requirit tunc actualem iurisdictionem in ipsum, quam habere non potest in hominem iam mortuum. Et præterea, cum hæc pena medicinalis sit, semper requirit, vt is, in quem de nouo fertur, sit in statu, in quo possit salus, vel fructus aliquis sperari.

Atque

Corpus ex-a-nime non est cen-sura ligabi-le.

Obiectio.

Gala. 1.

2.

3.

Quo sensu anathematizantur res insensibili-les, ac damnos.

Iesu Papa. Iosue 6. & 7.

Nauar.

Sect. I. Quis sit capax censuræ.

95

⁵ Atque hinc facile intelliguntur aliqua iura, pro-
Atque iura pter quæ nonnulli Doctores aliter loquentur abso-
lute dicentes hominem mortuum posse excom-
municari, vel alia censura affici. Ita Richardus in
quarto dist. decima octaua, articulo quinto, quæst.
4. Et Gabriel, ibi quæstione secunda, articulo secun-
do, Corolar. quarto post conclus. 2. Et aliqui etiam
Canonistæ ita sentiunt: quoniam in capit. Sane 24.
quæstione 2. de Hæreticis dicitur post mortem esse
anathematizandos, & condemnandos: vbi ex Con-
ciliis, & ex Diuo Augustino multa referuntur. Cy-
priani etiam lib. 1. Epistola 9. propter speciale cri-
men quandam mortuum excommunicavit: vt re-
fertur in cap. Neque, 88. distinct. & in cap. Si quis Epi-
scopus de Hæreticis, præcipit, vt propter quædam
delicta Episcopi saltem post mortem ex anathema dicatur:
atque eius nomen inter Dei sacerdotes nullo modo re-
citetur. Vbi Glossa dicit hoc esse speciale in crimen
hæreticorum: tamen male exponi textum: nam aperte
extendit illam peñam ad alia crimina: Et pater et
iam ex Concilio Africano sub Bonifacio cap. 48.
Accedit, quod post mortem durat excommunicatio,
si quis fuit in vita ligatus, & ante mortem non
fuit absoltus: & ideo etiam post mortem interdum
datur, & necessaria est ab solutio, vt constat ex cap.
A nobis, 2. & cap. Sacri de Sentent. excomm. Ergo et
iam potest de nouo censura post mortem inferri:
pater consequentia, tum quia eiusdem rationis est
ligatum teneri, vel de nouo ligari: tum etiam, quia
eadem ratio est potestatis ligandi, atque soluendi,
quia utraque iurisdictionem requirit: Quod sumi-
tur etiam ex cap. Verbum, de Pænitent. distinct. pri-
ma, imo in dicto capi. A nobis: dicitur, in certis casis
bus à canonibus denotatis legi, Ecclesiæ ligasse mor-
tuos, & soluisse.

⁶ Cuncta iura nam in primis fere in omnibus iuribus priori loco
adductis sermo est de sententiâ declaratoria: nam
hæretici, vel sautores hæreticorum, & similes, ipso
iure excommunicati sunt: & ideo, si post mortem
de eorum delicto constet, merito anathematizan-
tur, & suffragiis, ac Ecclesiastica sepultura priuatur:
tunc enim non fertur censura in mortuum, sed pro-
mulgatur, & obseruari mandatur illa, quæ iam lata
fuerat in hominem, dum viuebat. Quanquam enim
per mortem hominis excommunicati videatur de-
strui censura subiectum, & consequenter ipsa cen-
sura: iuxta illud, Destrudit nobis destruantur ea, que
sunt in nobis, nihilominus tamen, quia per censuras
redundat obligatio in alios, præter eum, in quem
directe fertur: & ius aliquod acquiritur ipsi Eccle-
sia, ve hæceruntur, quatenus post mortem alterius
possunt, ideo Ecclesia merito præcipit vt obser-
uentur: & ad hoc ordinatur sententia declaratoria
criminis, & hæretici anathematizatio. Nam ex vi
excommunicationis, quam in hac vita hæreticus
incurrit, & durat usque ad mortem habet ius Eccle-
sia priuandi illum suffragiis & sepultura sacra: & hoc
præcipit à fidelibus obseruari: quod non tam est cœ-
furam mortuo imponere, quam viuis imperare.
Tunc autem illa promulgatio, & executio prioris
censurae non ordinatur ad emendationem delicti, E
imo ille supponitur iam omnino damnatus, sed ordi-
natur ad terrorem viuentium, & ad condignam
punitionem delicti propter commune bonum. Et
quoad hoc deficit etiam in illa poena propria & pe-
culiaris ratio censurae, & transit in rationem puræ,
& iusta vindictæ.

⁷ Addo præterea, per huiusmodi sententiam iuri-
dice, & humana fide proponi Ecclesiæ, illum homi-
nam esse in statu damnationis: ex quo fit conseque-
ter, vt ipso iure & anima eius sit incapax suffragio-
rum, & corpus eius indignum Ecclesiastica sepul-
tura, non solum propter censuram, sed etiam pro-
pter statum. Vnde omnis, qui publice in Ecclesia

A decedit in statu peccati mortalis, & cum sufficien-
tibus signis impunitæ finalis, etiam si nulla cen-
sura affectus sit, Ecclesiastica sepultura priuatur, vt
constat ex cap. Placit. 23. qu. 5. & cap. Ex parte, 2. de
Sepult. vbi Glossa, verb. Communicabatur, plura ad
hoc refert. Nam corpus affectur honore ratione a-
nimæ, & ideo si publicè, & in foro Ecclesiæ anima
creditur fusse damnata, merito corpus eius Ecclesi-
astico honore priuatur.

Præter hec vero, quæ fieri possunt per sententiâ
tantum declaratoriam, & executionem censuræ in ⁸ post Ecclæ
vita contraria, existim posse Ecclesiam propter ^{sa mortuæ}
delicta in vita commissa, etiam si non habuerint cœ-
furam annexam, post mortem priuare suffragiis su-
is, & honore sepulturæ in loco sacro, etiam si non iū-
dicetur, nec declaretur talis defunctum fusse damna-
tum: nam si hoc iudicetur, res est prorsus indubitate, ^{ta, neq; in}
vt patet ex paulo antea dictis: quia iam tunc adiun-
gitur prioribus culpis peccatum finalis impunite-
ria, quod dignum est illa poena; & ratione illius for-
tasse dictum est primæ Ioann. 5. Qui viderit fratrem
suum peccare peccatum ad mortem, non pro illo dico ut ore
quis. Quod vero, etiam sine illa circumstantia fina-
lis impunitentia cognita, interdum hoc possit iuste
facere Ecclesia: probatur, quia interdum potest Ref-
publica punire post mortem aliqua delicta in vita
commissa, quando propter eorum atrocitatem ita
expedit ad commune bonum: ergo etiam hoc potest
Ecclesia per poenas sua potestati proportionatas,
& quæ conferre possunt ad exemplum, & terrorem
aliorum fideliūm.

Sicque legimus de D. Gregorio priuasse quen-
dam religiosum defunctum suffragiis, & communis
sepultura, propter inuentam apud eum pecuniam,
cum tamen non constaret illum fusse damnatum.
Et ad idem induci possunt textus in cap. 2. & 4. de
Statu monach. Et similiter intelligi potest factum
Cypriani in dict. cap. Neque, vbi prohibet fieri obla-
tionem & depreciationem in Ecclesia pro quadam
Victoria defuncto, eo quod in vita Ecclesiasticum
quoddam decretum transgressus fuerat, cui tamen
decreto nulla excommunicatio ipso facta erat an-
nexa, quantum ex illo loco colligitur: sed ipse pro-
pter commune bonum illum poenam imposuit, vt
fatis indicant illa ultima verba textus, vi decretum sa-
cerdotum religiose, & necessarie actum, seruitur à nobis.
Et eodem modo intelligi textum in dicto cap. Si
quid Episcopus, non enim videtur ibi imposita exco-
municatio, que ipso iure in vita incurritur, & nihilo
minus dicitur, vt saltem post mortem dicatur ei ana-
thema, & nomen eius inter Dei sacerdotes nullo modo re-
citetur. Quanquam etiam dici possit illum censuram
ipso iure imponi, ita tamen, vt non incurritur, vel
saltem non promulgetur publice, donec peccatum
de quo ibi est sermo, plene conlummetur. Est au-
tem talis generis illud peccatum, vt non consum-
metur, nisi in morte, ad similitudinem finalis im-
punitentia: nam illud erat peccatum instituendi
hæreticos, vel alios similes in hæredes: quæ insti-
tio fit per testamentum, quod tantum per mortem
firmatur iuxta lib. 4. & similes, ff. de Admagn. legat.
Et ita peccatum illud tunc plene consummatur. Qui
sensus probabilis est. Tamen, quia ibi nullus est ver-
bum, quo indicetur, talem censuram ipso facto in-
curri, addo, posse Ecclesiam talē poenam post mor-
tem imponere, vt declaratum est.

Neque hoc repugnat superius dictis, quia tunc
non ligatur mortuus directe & in se ipso, sed præci-
pitur viuis, ne hoc vel illud faciant circa ipsam. Et ^{Tunc autem}
non fertur ⁹ censura in
præterea illa poena non habet propriam rationem
censurae, quia medicinalis non est, sed tantum ad a-
liorum terrorem ordinatur. Dices. Viuentes nun-
quam priuantur suffragiis propter solam vindictam
delicti, nisi in ordine ad emendationem, cur ergo
priuan-

*Cur mortui
propter vin-
diciam Iuf-
fragia pri-
uentur, non
autem vnu-*

priuatur mortui? Respondeo, propter diuerstatem A status, & periculi. Nam, si mortuus extra gratiam decesit, nihil illi amplius nocebit suffragiorum carentia, si vero decesit in gratia, nullum ruinæ periculum potest illi imminere ob defectum suffragiorum, sed solum potest inde fieri, vt eius pena in purgatorio diuturnior sit. Et hoc non reputatur ab Ecclesia inconueniens, sed iusta pena delicti, & necessaria, ad observationem Ecclesiasticæ disciplinæ. At vero, quamdiu homo in hac vita viuit, semper imminet periculum maioris ruinæ, quod culpam, & condemnationem. Et ideo Ecclesia nullum priuat suo subiicio, valde ut ilia caendum hoc periculum in solam culpæ vindictam: sed in ordine ad emendationem, & cum aliqua illius spe.

*11
Quid dicen-
dum de ab-
solutione à
censura post
mortem.
Palud.*

Couart.

*12
Si homo mo-
riatur ante
censuram con-
tradicam sub
conditio ne
impotia,
post mortem
non posse il-
lam contra-
here.*

Tandem hinc constat quid dicendum sit ad ultimam difficultatem de perseverantia censuræ & necessitate absolutionis post mortem: eadē enim proportione videtur loquendum. Quod significavit Paludanus in quarto distinct. 18, quæstione prima, numero septimo dicens, Si excommunicati sunt mortui, lices non sit pro eis orandum publice propter scandolum, si non fuerint absolti, ab illo tamen, qui credit quod sunt mortui in charitate potest intendi; quod sunt participes suorum bonorum, quia iam non sunt ligati. Sentit ergo censuram per mortem re ipsa tolli, & dissoluta in foro autem Ecclesiæ aliquo modo manere: & ea ratione esse necessariam absolutionem. Et Couarruicias dictos. undecimmo, numero octavo, eadem proportione loquendum censer de censura & absolutione: & decisionem cap. A nobis, ita intelligendam putat, vt constet Ecclesiam militantem, nec ligare, nec soluere mortuos, sed potius declarare eos deo: ss. feligatos, vel absolvos; vel certe (vt statim addit) vi intelligamus Ecclesiam soluere mortuos, vel ligare, non quad ipsos, sed quod actus, vel effectus per viuos erga mortuos agendos. Solum est aduertendum discrimen, si, quando censura lata est viuente peccatore, licet directe in eum feratur, ex ea tamen redundat in alios quædam obligatio, quæ permanet mortuo excommunicato sine absolutione à censura, etiam si contritus, & in gratia discedat; & quoad hanc partem non tantum durat obligatio in foro exteriori, seu in æstimatione, sed vere permanet in re, & in conscientia: quia Ecclesia ita declarauit vim huius præcepti. Fuit ita conueniens, vt censura in maiori esset timore ac reverentia, & vt fideles magis essent solliciti de obtinenda absolutione propter periculum mortis. At vero postquam iam homo defunctus est sine censura, non potest in eum directe ferri, vt inde in alios redundet, sed solum potest declarari, si contra factum, vel ad summum potest aliquid prohibito similiis viuentibus fieri circa actus exercendos erga defunctum: quod certe raro fit, si censura non præcessit in vita: & omnino nunquam fiet, si defunctus, quantumvis peccator, ante mortem exhibuit sufficientia signa fidei, & penitentie, ac obedientie ad Ecclesiam.

Ez quo obiter intelligitur, quotiescumque homo moritur, antequam censuram contrahat sub conditione impotia, postea non posse illam incurrire, neque indigere absolutionem, vel quoad se, vel quoad alios. Probatur ex fundamento posito, quia ille iam si se ipsum capax censuræ. Et obligatio respectu aliorum non redundat, nisi supponit valorem censura respectu eius, in quem directe fertur. Declaratque exemplis, nam, si aliqui præceptum fit, vt reliquit, vel satisfaciat intra mensum sub pena excommunicationis ipsi facto incurreret, & ante expletum mensum moriatur, ille in censuram non incidit viuens, quia neque fuit in mora, nec contumax nec impleret factum conditio. Quando autem illa impletur, iam ille non est capax censuræ, neque obligationis protinens ex præcepto Ecclesiastico, maxime cum illam iam implere non possit. Dicess,

debuisse præuenire tempus solutionis, seu observationis talis præcepti, si potuit, & periculum mortis præuidit. Respondet fortassis debuisse ex iustitia, aut ex alia naturali obligatione, ad quam ille actus pertinebat: tamen ex vi illius Ecclesiastici præcepti non fuisse ad id obligatum, quia lex non plus obligat, quam verbis exprimat, illa autem lex solum voluit obligare infra certum terminum, quem ipsa, quantum in ipsa erat, vt sic dicam, concessit ad differendam solutionem vñque ad illum, & ante illum noluit per censuram obligare: nihilque exceptit, vt supponimus, de articulo mortis: ergo ex vi illius legis non tenetur ad illam anticipacionem. Quare licet daremus illum peccasse mortaliter, non soluendo ante mortem, nihilominus non incurrit illam censuram. Fieri autem potest, vt neq; alta ratio ne peccet,

*An qui præcepit clericum interfici, & ante execu-
tionem moritur, postea sequuta morte li-
getur censura.*

Hinc etiam sumenda est decisio alterius quæstionis, quam de eo, qui mandauit, dum viuere interficere clericum, & mortuus est, antequam imperium fuerit executioni mandatum: postea vero subsequitur executio, an ille mandator incipiat tuligari excommunicatione lata in cap. Si qua iudicatur. Illam enim incurrit non tantum, qui per se ipsum, sed etiam qui sua auctoritate, vel mandato violentas manus in clericum iniicit, c. Malitiae. §. Illa vero, de Sent. excom. non incurrit autem tam censuram statim ac mandatum dat, donec effectus sit subtilis, quia, si non sequeretur effectus, nec censura contraheretur, vt in superioribus diximus: haec ergo ratione merito dubitatur, an, si tempore executionis effectus, sit mandator mortuus, incipiat censura ligari. Quam quæstionem late tractat. V. Golin. tab. 1. de Cens. cap. 17. §. 2. nu. 5. Et quatuor referunt opiniones: ipse vero tandem resoluere mandatorem illum non incurrire censuram: ex quodam fundamento legali, quod mandatum morte mandatis extinguitur; ergo quidquid postea mandatarius operatur, iam non facit auctoritate mandantis, sed sua voluntate: ergo iam non debet mandanti imputari, & consequenter ad eum iam non pertinebit censura, quæ in mandantem lata est.

Quæratio mihi quidem non satisfacit: nam quod leges disponunt mandatum solu morte mandantis, §. R. &c. Inslit. de Mandato. intelligitur quoad obligationem mandatarij de exequendo mandato: & consequenter, quantum ad valorem ciuilium actionis, prout pendebat ex auctoritate mandantis. Quæ duo in proprio locum non habent: quia illud mandatum de se tale erat, vt obligationem non induceret, vt per se constat: ergo quantum ad hoc non soluitur per mortem; nam semper solutum erat. Neque etiam quantum ad valorem actionis, quæ ex illo mandato fuit subsecuta: nam ita valuit, vt fuerit vera clericis percussio, vel occidio, & vt supponimus: ibi enim non spectatur aliquis valor ciuilis, sed realis & physica percussio. Denique mandatum illud per solam mortem non intelligitur retractari: & ideo inter homines multum mouet ad operandum, etiam post mortem mandantis. Vnde obediens filius, aut subditus retineret, & obseruat præceptum patris, vel Principis, etiam mortui. Et inquit famulus ex vi mandati domini defuncti, etiam in iustum fit, præsum actionem exequitur. Nec leges ciuilis potuerunt hanc vim auferre mandato, cum dieunt per mortem extingui, sed solum ciuilem actionem, obligationem, aut valorem. Ratio autem, ob quam mandans excommunicatur, non est propter ciuilis respectus, sed propter vim motuam,

qua

Sect. I. Quis sit capax Censuræ.

97

Quæ est in mandato. Hac enim ratione is censetur committere, qui mandat, ut dicitur in dicto §. Illi vero.

A *Solum adulum & Baptizatum viatorem qui superiore habeat in terris posse censura ligari.*

15

Ado questionem hanc vniuersaliorem esse, quā ut possit ex illo principio definiri. Quid enim si quispiam sacerdoti dedit venenū, quod eius morte non operetur vñque ad certum diem, v. g. trigesimum ipse vero, qui dedit, moriatur ante illud tempus. Nonne de hoc eadem questio manet, at post mortem iuam, quo tempore alius moritur, censuram incurrit? Et similes casus possunt facile excogitari. Quos omnes definiendos censeo ex illo principio, quod homo iam mortuus incapax est censura, quae primo directe in ipsum feratur: nam hinc fit, ut in eis calibus non incurritur censura. Quod in illo exemplo de mandante docuerunt Glossa, Innocēt. Abbas, & alijs in dicto §. Illi vero, quamvis non omnes nitantur dicto fundamento: illud tamen existimat solum, & vniuersale quantum spectat ad proprietatem, & rigorem censuræ. Ut enim incurritur censura necesse est, ut subiectum sit habile, & capax eius, non solam in eo tempore, in quo dedit causam delicti, ob quod censura incurrirt, sed maxime in eo: in quo effectus consummatur. Nam tunc censura quasi inhærente incipit: non tamen potest inhære, nisi in subiecto apto: & ideo non potest tunc propria censura contrahi, vel imponi: loquor autem semper de propria censura, quia, si ille mādator in morte nullum dedisset pœnitentia signum, nec retrahasset mandatum, & postea Ecclesiæ constaret publice de illo delicto, postea illum priuare sepultura, & suffragii, non propter priorem censuram, sed ut publicum & imp̄cidentem peccatorem.

Quando incurritur censura propter peccatum imposta, quod non nisi in morte consummatur.

17

*T*andem potest aliquis curiose inquirere, quum quis censuram incurrat propter peccatum, quod non nisi in ipsa morte consummatur, quando incurrat illam: non enim in instanti mortis iuxta dicta, quia tunc iam non est homo, neque in aliquo instanti, quod signari possit ante mortem, quia in nullo signabili tale peccatum est consummatum, neq; in tempore immediato ante instantis mortis, quia in illo nihil incipere potest, vt Philosophi docent. Respondeo tamen ad rem moralē parum hoc referre. Et contendere quis posset, huiusmodi rem moralē posse incipere in tempore immediato ante instanti mortis, veletiam dici posset, posse signari instantis aliquod ante mortem, in quo iam vita naturaliter est desperata, & in illo contrahi censura, præfertim, quia signari potest instantis, in quo iam homo non potest ratione vivi, vt reliquit, aut obediens si Ecclesiæ: & ideo merito dici potest contumacia iam consummata in illo instanti: quid ergo mirum quod tunc incurritur censura? Sed licet hoc posterius speculativi defendi possit, mihi tamen videtur huiusmodi pœnam infligi pro actu, quam diu vita durat, sed in primo instanti mortis incipere vim suam, & obligationē habere: atque adeo neque esse proprie censuram, sed meram pœnam, quæ ad publicā vindictam, & terrorem aliorum ordinatur, neque directe ferri in ipsum delinquentem eum ligando, sed in alio ratione illius, prohibendo actiones, quibus illi succurrere possint. Quod facile constabit consideranti iuta supra citata, quæ in hac specie loquuntur. Et ita clarius expeditur difficultas tacta, nam reliqua euationes non difficile impugnari possunt: fed res est leuioris momenti.

) :

Fr. Suarez, Tom. §.

Secundo dicendum est. Non omnis homo viator capax est censuræ, sed adultus tantum baptizatus, qui superiorē habeat in terris quoad spiritualem potestatem. Sententia est communis & clara. Nam in primis ante etatē adultam nemo potest censura ligari, quia nec capax est delicti, quod sit proxima causa censuræ, neque etiam est capax alius obligationis, vel effectus, qui per censuram inferatur. Primum patet, quia omnis obligatio requirit rationis vium. Secundum etiam constat, quia huiusmodi infantes non sunt capaces proprio viu, vel communicationis spiritualium bonorum, ut facile per illa discutendō constabit: imo nec civilis & humanae communicationis sunt capaces, ut per se constat. Solum Sacramentum Confirmationis potest eis communicari, & olim dabatur eis Eucharistia. Sed priori sacramento non possunt priuari per modum censuræ: esset enim iniustus, & intolerabilis error. Posteriori vero sacramento priuancur nunc, nō per modum censuræ, sed propter reuerentiam debitam tanto sacramento, quæ in tanta multitudine parvulorum, & amplitudine populi Christiāni, moraliter loquendo, seruari nō posset. Ex quo fit, idem iudicium ferendum esse de omnibus perpetuo amentibus, quia, cum nunquam habuerint rationis viuum, exēdem rationes in illis procedunt. Et in hoc omnibus Doctores conueniunt.

*Perpetuo a-
mentis non
sunt censura
capaces.*

Hinc vero aliqui inferunt, quotiesvis aliquid prohibet sub censura ipso facto incurrenda, non ligare huiusmodi carentes viu rationis, etiamsi factū illud prohibitum efficiant, vel si clericum percutiat vel quid simile. Quanquam hoc illatum non solum verum habet in perpetuo amentibus, sed in omnibus, qui tunc carent viu rationis, cum tale factū efficiunt, etiamsi & antea habuerint, & postea ad illum redeant: imo licet si solum quædam actualis ineptitudo, qualis est in dormiente, in ebrio, & similibus, dummodo talis actio nō fuerit voluntaria in causa: tunc enim alia est ratio, ut dicemus. Præcise autem ex vi illius actionis in ea dispositione factæ, non potest incurrī censura, quia cum non sit libera, non est contra legem. Et ideo vniuersaliter dici potest, carentem viu rationis, quatenus si affectus est, esse incapacem censuræ.

*Negque illi
qui dū adū
ofscītū, rati-
one carent.*

Ex quo veterius inferunt doctores, quoties iura loquuntur de censuris impuberum, ut in c. i. & vltimo de Sententia excommunicationis, sermonem ius impuberis esse de impuberibus dolis capacibus; id est habentibus eum vium rationis, qui ad peccatum mortali sufficiat: nam, cum huiusmodi peccatum sit veluti proximum censuræ fundamentum, necessario supponit radicem eius, id est vium rationis, & libertatem sufficientem ad illud committendum. Quin etiam addunt iurisperiti, licet ad incurrēdām cen-

*19
sura, iure censurā
iusti in impu-
beres, non
habent ab ho-
mine.*

sura ligat, id est incurrēdām censuram, id est in impuberis dolis capacibus, de quo sermo est in l. Pupilus 112. ff. de Reg. iur. & fere declaratur in sententiā nō obis expositi: ut tamen ab homine incurratur, id non satis esse, sed necessariam esse puberem: etatē. Ita docet ex Abbatte Socino & aliis Vgolini. dist. c. 17 §. 3. nū. 5. Et ratio Vgolini est, quia huiusmodi etas non censetur sufficiente ad intelligendum ordinem iudiciarium. Propter quod, nec de iure citari potest, nec ad agendum, vel defendendum se in iudicio admitti, iuxta cap. vlt. de iudiciis in 6. Et quanquam in aliis causis possit per procuratorem vel tutorem agere: tamen in huiusmodi causa, qua valde ad animum spectat, non potest ad hoc obligari. Quam quidem sententiam quoād hāc vltimā partem, ita accipiendo censeo, ut ad fe- tēdām iuste & secundum debitum ordinem cen-

*Non vi-
mes condi-
cio substan-
tialis,*

*Gloss.
Innoc.
Abb.*

*Gloss.
Innoc.
Abb.*

16

suram, illa circumstantia ætatis puberis requiratur: A ad obtinendum à Deo penitentia locum: quia alii non tamen inuenio ius, quo reddatur nulla sententia censura lata in impuberem: & ideo, si alioqui in re intercedat vera contumacia, & reliqua necessaria ad valorem censura, & ex hac parte non cense esse nullam: & ita illa ætas per se considerata non pertinet ad capacitatem censuræ, & quia nunc agimus. Quod maxime verum habet, & in praxi sèpe habet locum, etiam absque iniustitia, vel indecentia, in censura interdicti: nam, si populus interdictitur, sine dubio comprehenduntur etiam impuberis, si iam sint dolis capaces, quatenus iam possunt, vel etiam tenentur sacris intereste, velea percipere, humano & rationali modo illis rebus videntur.

*Possitne censura ligari propter contumaciam
præteriam qui in sanitam
incidit.*

Hic vero potest obicer inquiri, an qui incidit in insaniam, possit in eo statu censoria ligari, propter contumaciam prius habitam, cum rationis usum habetur. Potest autem duplex esse status insanie, unus perpetuus, & sine spe redeundi ad usum rationis; alter temporalis cum morali spe curationis vel remedii. Rursus censura potest aut lege, aut ab homine fieri. Et de censura quidem iure lata videatur certum, posse incurrit tempore insanie. Primum de insania temporali est clarum, si esset censura lata per legem, vt, v.g. si ipso facto excommunicetur, qui misere aut matutino officio non adfuerit: & aliquis prævidens, vel culpabiliter non præcauens futuram emissionem, sese inebrerit, aut somno circa illud tempus tradat, censuram incurrit omittendo, quantum non contrahit eo tempore, quo se inebriat, vel somno tradit: quia tunc non est consummata transgressio, nec causa censuræ. Vnde, si casu continget illum excitari, vel ad se reuerti, & non omittere, non incurrit censuram, quamvis prius, quoad interorem culpam, idem peccatum committeret ratione periculi, cui se expofuit. Contrahit ergo censuram eo tempore, quo re ipsa omittitur: tunc autem est ebriosus, vel actu dormiens, vt in casu supponitur. Idemque erit in casu superioris tractato, de mandante interficere clericum, si mandatarius id exequatur, quando mandans est ebriosus, tunc enim censuram incurrit.

Etiam si a. 21. mentia per-
petua sit.

Idemque fore existimo: etiam si ille mandans in perpetuam amentiam incideret, quia tunc impletur conditio, sub qua lex censuram posuit, & consummatur eius transgressio: ideoque tunc ex vi legis censura infertur: estque per accidens quod persona illa eo tempore sana sit, vel amens. Quanquam nonnulli difficultatis habeat, quando amentia est perpetua quia censura ordinatur ad emendationem, vt spe dictum est: ille autem, qui in perpetuam amentiam incidit, non est capax emendæ, sed reputari potest ut mortuus, de quo iam dimicuon non contrahere huiusmodi censuram. Nihilominus tamen verum censio, etiam tunc contrahi, ita vt, si quoties casu, etiam per miraculum, usum rationis ille recuperet, indiget absolutione. Quia lex generalis est, & sine exceptione, & licet in particulari ceteri vel sperari non possit, emendatio intenta per legem, est per accidens: & ideo non impedit efficaciam legis. Nec subiectum illud est ita incapax censuræ, sicut homo mortuus: quia simpliciter est ille homo viator; & est capax aliquorum sacramentorum. Vnde ex benignitate Ecclesiæ absolui debet, non solum, si existimaretur ante amentiam egisse penitentiam sui delicti, q. est certum, sed etiam si nulla signa penitentiae dedisset. Et hoc ex parte persuaderatio facta: quia tunc nullius utilitatis est, quod ille maseat censura ligatus: absolutus autem possit iuuari suffragiis Ecclesiæ.

Et hinc sit, huiusmodi amentem perpetuum nunquam esse ab homine censura ligandum, etiam si censura intercedat vera contumacia, & reliqua necessaria ad valorem censura, & ex hac parte non cense esse nullam: & tunc facilius iuuari poterit ad maiorem satisfactionem, & expiationem delicti.

Et hinc sit, huiusmodi amentem perpetuum nunquam esse ab homine censura ligandum, etiam si censura intercedat vera contumacia, & reliqua necessaria ad valorem censura, & ex hac parte non cense esse nullam: & tunc facilius iuuari poterit ad maiorem satisfactionem, & expiationem delicti.

But ab homine ligari; factum iumentem.

Perpetuo a. 22. mens non d. & censura ligari; factum iumentem.

Ex quo tandem Amens ad tempus bene potest censura ab homine ligari.

Imo in sententiis interdicti, vel suspensionis, quæ feruntur in vniuersitatem aliquam, si in eas in huiusmodi amentes, comprehenduntur quia sicut lex, ita generalis sententia non potest has speciales exceptions facere: & ideo absolute comprehendit omnes, si capaces sunt. Ex quo tandem constat, quando carentia usum rationis non est perpetua, non solum valide, sed etiam iuste posse ab homine ferri censuram in eum, qui fuit contumax, etiam eo tempore, quo caret usum rationis, quia illa dispositio est valde extrinseca, & accidentalis, & non impedit effectum, vel fructum censuræ, & ideo nullo iure tenetur iudex eam circumstantiam obseruare, neque de hoc inuenio aliquam positivam legem; neque ex sola rerum natura talis obligatio nascitur.

Censuram non nisi in baptizatos ferri posse probatur.

Dinde necessarium esse diximus ad capacitem censi quod homo baptizatus sit, propterea quod censura est actus seu effectus spiritualis iurisdictionis ecclesiastica, quæ exerceri proprie & directe non potest nisi in baptizatos: nam de his, quæ foris sunt, nihil ad nos, vt Paulus dixit ad Cor. 5. Et cap. Gaudemus, de Diuort. Dixi autem proprie & directe, quia si ad salutem seu fidem, & bonos mores fidelium necessarium sit; potest Ecclesia cogere infideles non baptizatos, vt cum fidelibus familiariter non communicent, vel vt non cohabitent in eadem domo, aut quid simile. Et eadem ratione, ob reuerentiam sacrorum mysteriorum potest eos cogere non illis adfici. Hæ tamen non sunt præcepta, nec censura, nec sunt ex directa iurisdictione in illos infideles, sed est veluti defensio quædam innocentum, & religiosa obseruatio, & custodia rerum sacrarum, ad quam habet ius Ecclesia, & consequenter ad ea media, quæ in hunc finem necessaria sunt. Quod à simili confirmari potest ex c. Post misericordem, de Vit. & in c. In Archipiæcopatu, de Raptorib. At vero direxerit non habet Ecclesia iurisdictionem in non baptizatos, & ideo non potest illos censura ligare: præsertim, cum illi nondum sint capaces rerum spiritualium, aut earum usus. Quo sit vt nulla censura, quæ ipso iure lata est, huiusmodi infideles comprehendent, etiam si actum legi contrarium efficeret videantur: vt si Iudeus v.g. violenter manus in Sacerdotem iniciat, non incidet in censuram canonis. Si quis suadente: quia ille non erat subiectus tali legi, neque propriæ fuit contumax, aut inobediens Ecclesiæ: quod satis aperte colligitur ex ca. Postulasti, de Iudeis.

Ex quo etiam habetur, posse Ecclesiæ censuram ferre in Christianos, vt se separent, aut non communient, aut commercia exerceant cum aliquo infidele, in vñdicitam alicuius iniurie facta Ecclesiæ, vel aliquid membro eius, quando alia via atrautione delictum

Sect. I. Quis sit capax censuræ.

99

delictum punire non potest: illud tamen non est ferre censuram in ipsum infidelem, quin potius ex ipso modo ferendi tales censuram colligitur non posse ferri directe in ipsum infidelem. Et è contrario colligitur, ex vi censura latæ ipso iure in violentu percutiorem clerici, non obligari fideles ad vitandum infidelem violentum percutiorem clerici: nam illa censura solum in ipsum percutiorem directe lata est, & nisi illum prius comprehendat, non reddit obligatio in alios: & ideo in dicto capite præcipitur, ut ab homine imponatur talis obligatio sub censura ipsius fidelibus. Quod in omnibus similibus canonibus obseruandum est, vt videtur fieri in cap. Inde 2. de Iudæis, & in capite Post miserabilem, & cap. 2. de vñris.

25 Lxx. loc. sensu dicunt interdum autores indirecte posse infideles excommunicari. Sed resiam constat, neque in ea occurrit difficultas alicuius momenti. Possumus legi circa hanc conditionem Glossæ, & Doctores circa iura citata, & Summis verbis. Excommunicatione Simcas in Catholicis inst. c. 31. numer. 6. Coarctuu. dicit. cap. Alma, par. 1. in principio, Nauarr. in Manuali cap. 27. num. 3. & in cap. In quorundam de Iudæis, notab. 8. num. 7. & de Jubilao notab. 31. num. 48. & Ioann. de Lignano, tractatu de Cens. §. 9. Vbi improprie dicit eum, qui excommunicatur, debere esse Catholicum: sed nomine catholicæ baptismatum intelligit: nam certum est apostolatas baptizatos, qui haeretici sunt, vel ad Iudaismum, aut Paganismum transeunt posse censuram ligari: nam ratione characteris semper manent subditæ Ecclesiæ: & tamen propriæ catholici dici non possunt, cu veram fidem non habeant, neque illam profiteantur. Et è conuerso Carechumenus dici potest Catholicus, & tamen censura capax non est, quamvis chidiaconus in ca. Eos, de Consecrat. dist. 4. quem nulli alii imitantur, dixerit catechumenum posse excommunicari; sed sine fundamento, quia fides, vel sanctitas sine baptismo non confert iurisdictionem; de qua re diximus supra in tertio tomo agentes de Baptismo.

26 Salutem qui superiorum habet et cetera capax. Ultimo diximus necessarium esse, ut superiorē habeat in terris, qui censura ligandus est. Quod ex eodem principio nascitur: nam iurisdictione, & subiectio correlativa sunt: sicut ergo in ferente censura requiritur iurisdictione, ita in eo, in quem fertur, necessaria est subiectio; oportet ergo, ut superioriē habeat in huiusmodi genere potestatis, seu iurisdictionis spiritualis.

27 Paganorum est censura ligata. Ex qua conditione colligitur primo, Pontificē Summum non comprehendendi inter eos, qui possunt censura ligari: quia non habet superioriē in terris neque alicui spiritualiter subiectus est, ca. Cuncta per mundum, q. 3. Vnde non solum ab homine (quod notum est) sed etiam à iure, censura ligari nequit: quia simpliciter neque ipsi iuri humano subiectus est: quia a qualibet habet potestatem. Quare licet, quoad vim directiū obligari possunt aliquo modo iure communī, in eo modo quo princeps obligari potest legibus à se lati, tamen quoad vim coerciū, ad quam pertinet censura, ligari minime potest. Vnde etiam contingere in heresim incidere, non est: ipso iure excommunicatus, de quo latius alibi: lege Bellarmin. lib. 2. de Rom. Pont. c. 12. & sequentib. præfert. in 30. Et Nauarr. in cap. Novit; de iudicis; notab. 3. n. 7. & 14. & ca. 27. n. 13. & Maiol. de Irre- guli. 2. ca. 4. nu. 8.

28 Salutem papæ censura ligata. Deinde colligitur solum summum Pontificem haeretatione excludi, ne ligari possit: omnes enim aliqui baptizati homines, & adulti, cuiuscunq; ordinis, sexus, aut dignitatis existant, capaces sunt censura, capacitate scilicet remota, vt ita loquar de qua nunc agimus. Capacitas enim proxima p̄ delictū, vel concumaciam consummatur (de qua iam diximus) capacitas autē remota existit in omni homi-

Fr Suarez tom. 5°

A ne, qui ita est subiectus alteri, ut si in delictum proportionatum censura incidat, possit ab aliquo alio censura ligari. Et hoc modo constat omnem hominem præter Pontificem Summum, esse capace censura: quia quicunque ille fit, habet superioriē in spiritualibus, & habentem in eum iurisdictionem ad hunc actum, saltem ipsum Summum Pontificē. Quod satis constat ex dictis supra de habentibus hanc potestatem: nam haec duo correlativa sunt. Constat etiam ex vñsi Ecclesiæ & Pontificis decretriis, omnium ordinum fideles, etiam Imperatores, Episcopos, & Cardinales, &c. subiecti his censuris.

29 Non omnēs homines o. mnum censurā sāc capaces.

Solum est obseruandum, quoniam supra diximus agentes de homine qui potest censuram ferre sub homine comprehendendi hominum congregatiōnem eadem proportione intelligi hic posse, cum dicimus omnem hominem aliam à Papâ ligari censura posse, non solum singulares personas, sed etiā quacumque congregationem comprehendēti: idq; generaliter absque illa limitatione: quia nulla est, que superioriē non habeat, etiam si Concilium generale sit, dummodo ipsum non includat. Addenda vero est illa iuris moderatione, quod congregatio non est capax omnis censura, sed suspensio tantum, & interdicti; nā excommunicatione in communitatē ferri non potest, vt suo loco dicemus. Quæ moderatione etiam ad singulos homines suo modo extendi potest. Nam licet absolute quilibet homo sit capax censurae aliquius, non tamen omnes omnium: nam suspensiō propria est clericorum: quia supponit potestatem aliquam spiritualem; aliae vero communis omnibus sunt. Itē, licet omnes sint capaces censurae, non tamen omnes equaliter secundum hunc subiectio[n]is respectum: nam unus pluribus subiicitur, quālius alius, & ita à pluribus ligari potest: & hac ratione secundum hunc respectum habere ampliorem capacitatem censurae.

30 Nauarr. Vgolini. Omnes tamen in hoc conueniunt, quod tam à iure, quam ab homine censura ligari possunt. Aiure quidem, si de illis in particulari loquatur, vel etiam generalis sit constitutio, & in eodem iure non contineatur exceptio, qualis est illa, qua continetur in cap. Quia periculorum, de Sent. excomm. in 6. vbi declarat pontifex Episcopos ex viginalis constitutionis, aut sententia, vel mandati, ipso iure non ligari, nisi de ipsis expressa mentio fiat. Ex qua exceptione constat, omnes alios, quibus hoc prouilegium concessum non est, ligari. An vero sub illa comprehendantur Cardinales non Episcopi; alterius considerationis est. Vnde Nauarrum, de Datis & promissis, nū. 10. & Vgolini late d. c. 17. §. 5. Ab homine autem unusquisque potest ligari respectiue vt sic dicam, id est quilibet à suis superioribus tale iurisdictionem habentibus. Qui autem sint hoc vel illo modo subiecti alii, vel quot, & quibus modis possit hæc subiectio introduci vel auferri in superioribus, agendo de iurisdictione necessaria, sufficienter tacitum est: & in sect. 2. pauca addemus.

31 Non potest idem in se ipsum censuram ferre. Tandem ex dicta assertione, & conditione constat, eum, qui censura affici potest, debere esse distinctum ab alio, à quo possit ligari, quia sibi ipsum non potest esse subiectus. Quia proportionali ratione diximus supra, eum qui fert censuram, debere esse distinctum ab eo, in quem illam fert, quod in item redit, quia hæc correlativa sunt: & ideo de hoc punto sufficienter superius dicta:

:)

i 2

SE-

SECTIO II.

An is, qui censura ligatur, debeat esse persona certa,
& nondum per censuram ligata: ubi de itera-
tione & multiplicatione censuræ in ea-
dem persona.

¹
Censuram
dubitandi
in certam
personam

Vñ diximus in sectione præcedente, pertinet ad capacitatē censuræ qua-
si remotam: hic de duabus aliis con-
ditionibus, ut actus censuræ valide se-
ratur necessariis, dicendum est. De
bus communiter tractant doctores, & obiter petet
nonnulla puncta moralia. Prima conditio est, certi-
tudo personæ, in quam fertur censura. Secunda fini-
gi posset, quod non sit censura ligata.

Circa primam dicendum est, ut censura actu li-
get præter hac tenus dicta requiri ex parte eius, in
quem fertur, quod in eum certa ac definita inten-
tione dirigitur. Ratio est: quia actio non habet esse.
Etum nisi in determinato subiecto: hec autem actio,
cum naturalis non sit, sed humana, non determinat
subiectum nisi ex intentione operantis: & ideo si-
cut supra dicebamus, ad valorem censuræ necessariam
esse ex parte ferentis intentionem ligandi, ita
hic dicendum est necessariam esse intentionem li-
gandi hunc in particulari.

Dices interdum ignoratur persona, in quam fer-
tur censura, & consequenter non potest in illam
definitæ ferri. Respondetur in primis, cum hanc cō-
ferriri cognoscamus, non esse sensum, censuram
debere ferri in unam tantum singularem personam:
potest enim simul ferri in plures, in omnes, tamen
definitæ, ita ut singulis Philosophico more loquendo,
singula censuræ multiplicentur. Neq; etiam neces-
se est, ut feratur in personam, vel personas distincte
designatas, sed satis est, quod confuse, sub aliquo ra-
mæ certo respectu, indicent: ut, cum fertur censura
in eos, qui tale furtum commiserunt: quo sensu po-
test hæc conditio extendi ad eam censuræ: quæ iure
vel statuto fertur, ut per se constat. Nam, licet dum
hæleges feruntur, nullam certam personam desi-
gnent, tamen non vage, sed determinate, & distri-
butive omnes obligat: & similiter censura ad omnes
fertur sub conditione, quæ conditio, cum impletur
in certa aliqua ac determinata persona impletur, &
ita in illam operatur lex talium censuram, & non in
aliam. Hoc ergo modo semper fertur efficaciter ad
personam in se determinatam, esto nobis ignota fit.

Tunc autem diceretur censuræ sententia vague ferri,
quando iudex sententiam proferret excommunican-
do vñ ex patratoribus delicti supponendo eos esse
plures & nullū in particulari designando: tū enim
esset inepta sententia, & prorsus nulla, vt pote cō-
tinens intolerabilē errorē, & aut procedens ex insuffi-
ciente intentione ad habendum effectū vel cer-
tamen insufficienter illam pronuncians, & declarans, cū
tamen hoc etiam necessarium sit ad talem effectum,
vt in superioribus dictum est. Quod etiam cōfirmari
potest ex simili doctrina de sacramentis: nam si
intention non sit satis determinata, & per formā ex-
plicatiū cum sufficiēti determinatione subiecti
seu materia circa quam formā, vel sacramentū ver-
satur, nihil fieri; vt in superiori tomo disp. 13. sect. 3.
concl. 4. & explicando formas Baptismi, Confirmationis & Eucharistie dictum est: eadem autem ratio
est in præsenti, quantum spectat ad necessitatē de-
terminati subiecti, ut moralis effectio sequi possit.

Positum quis duplice censura affici.

⁴
Plures cen-
surae diuer-
sa

Solum potest interrogari circa hoc subiectū cen-
surae, an necesse sit cum non esse censura ligatum
ut demum ligetur. Quod quidem nullam rationem

A dubitandi habet, quando censura sunt diuersarū rationum. Potest enim excommunicatus suspendi, possit in vel interdicti, & è conuerso: quia, cum hę pœnæ finit diuersarū rationum, nihil impedit, quo minus in eodem subiecto suo modo insint, seu quod eidem personæ imponantur: non solum propter diuersas causas seu delicta, ut facilissime accidere potest, sed etiam propter idem delictum, si eius grauitas tanta sit, aut ad eum statim contumacia perueniat, ut omnem hanc pœnam mereatur. Et hoc modo est frequens in viu Ecclesiæ aggrauare, seu multiplica-re censuras crescente contumacia, & interdū simul ferri possent ob atrocitatem delicti, sicut in iure ferri videntur in Extraug. 3. de Priuilegiis.

Rursus in censuris eiusdem rationis non est du-
bium, quin propter diuersas causas possint in eandem
personam ferri: si quis enim propter vñā inob-
edientiam excommunicatus est, si in alia re sit etiā
in obediens & contumax, poterit iterum excōmu-
nicari, nam potestas & iurisdictio non est extincta
per vnum actum, sed integræ manlit, & causa est suf-
ficiens, & ex parte subiecti nulla est repugnativa: diuersas
que enim assignari potest? Dices, quod is, qui priu-
atus est omnibus bonis, quibus per Ecclesiam priu-
at, non potest iterum eiusdem priuari. Vel si
physice loquamur, quia duo accidentia, eiusdem
speciei non possunt esse simul in eodem subiecto: &
præsentem duæ priuationes eiusdem numero forme.
Sed hæc nihil obstant primo quidem, quia morali-
ter hæc considerando, censura non le habet ut pura
priuatione, sed veluti quadam positiva causa, & vincu-
lum inducens, & cogens ad hanc priuationem: sic
enim iura loquuntur de censuris, ut quibusdam
vinculis, quibus homines ligantur, ut patet inca. A
nobis. 2. & alii, de Sent. excomm. Nihil autem vetat,
quominus plures causæ, & vincula adiici possint ad
eandem priuationem inducendam: sicut homo po-
test pluribus precepit obligari ad abstinentiam ab
eodem actus, quæ si pertineant ad diuersas causas,
seu virtutes, propriissime efficiunt diuersa vincula,
vt v.g. preceptum Ecclesiæ, vel præceptum de voto
seruando. Item potest quis ad mortem condemnari
diuersis sententiis, propter diuersa delicta. Item est
optimum exemplum de pluribus peccatis mortali-
bus: nam licet primum omnino priuat gratia Dei,
nihilominus secundum quantum est, ex se illa pri-
uat, & vel propriam maculam inducit, vel ita prio-
re auget, ut duobus & quia ualeat per duplexem respe-
ctum ad duo peccata. Denique etiam Philosophi dice-
re solent, priuationem totalem per resp ectū ad cau-
sam posse esse maiorem, vel minorem: ergo multo
magis secundum estimationem moralem poterit
multiplex reputari, per habitudines ad diuersas
causas, seu sententias. Quod vero obiciebatur de
accidentibus solo numero diuersis in eodem sub-
iecto, neque physice est in vniuersum verum, quādo
accidentia ordinantur ad effectū aliquo modo dif-
fimilem, ut alibi diximus; neque in his moralibus
affectionibus, aut denominationibus illud principiū
procedit, quia cum sint solum respectus, vel
denominationes relatae ex actibus intrinsecis, sicut
E illæ actiones possunt multiplicari, ita & huiusmodi
veluti accidentia moralia. Sicut potest quis esse bis
doctor in eadem facultate.

Itaque dubium non est, quin affectus temel vna
censura, alia si mili propter aliam causam interdum
ligetur. In quo etiam concordant Theologi, & Ca-
nonistæ, ut videre licet in Bonaventur. in quarto, Bonai.
dissim. 18. 2. p. distinctionis, quest. 4. Gab. ibid. quest. Gab.
2. art. 2. conclus. 5. Richard. ibid. artie. 5. q. 2. Alen. Rich.
4. p. q. 22. membr. 1. art. 5. Soto d. 22. q. 2. art. 2. conc. 3. Alen. Rich.
Item tenent Glossæ, & Doctores in capite, Ita quo-
rumdam de Iudeis, ubi specialiter videndum est Ab-
bas, & Nauarr. circa glossam vitimam, notab. 11.
Item in capit. Quicunque, ver. Incurvant, eod. tit. in 6.
& in 6.

Sect. II. Vtrum Censura bis in eandem personam, &c. 101

& in c. Engelrudam. 3. q. 4. Quo ad hoc confirman-
dum vtuntur Alensis, & alij. Sed inde non sumitur
efficax argumentum, quia illa crebra anathematizatio
potuit esse, vel literatā denunciationem eiusdem
censurā, vt paulo infra dicemus, vel quia suc-
cessive sibi illa mulier excommunicata fuerat,
non permanentibus simul pluribus censuris, sed i-
terum incidente in contumaciam post absolutionē
priorē. Qui modus loquendi frequentius in hoc
fusco accipitur, cum dicimus aliquem sibi fuisse
excommunicatum. Alia sunt clariora iura, de qui-
bus statim.

Dificultas vero superest, an in eadem causa
possit eadē censura in specie iterari, ita ut vere mul-
tiplicantur. Item an ab eodem iudice, vel solū à di-
ueris. Nam ex dictis autoribus quidam indefinite
loquuntur, & indistincte. Vnde, cum doctrinam
tradant, videntur vniuersaliter loqui. Alij distincte
explicant, posse multiplicari censuras propter di-
uersas causas, & tacite videtur aliud modū excludere.
Vnde Alensis, tot (inquit) p. sunt inferri excom-
munications, quos emergant causas, propter quas debet
inferri excommunicatio. Et Bonau. distinguit inter ite-
rationem eiusdem censurae, & adiectionem nouam:
& primum dicit fieri in eadem causa ad maiorem cō-
futacionem: hoc autem propter nouam, & distinctam
causam. Vnde concludit idem, quod Alensis. Et idē
sent Rich. praeſertim in argumeto, Sed contra, Ci-
tatque cap. Cum pro causa, de Sentent. excom. Gabr.
vero distinctus loquitur, dicens, Ab eodem iudice
posse multiplicari censuras in diuersis causis: tamen
diuersis iudicibus, aut iuribus, tam in eadem, quā
in diuersis causis, indicans ab eodem iudice non
posse multiplicari censuram stante eadem causa. De
iure autem non fecit mentionem in priori mem-
bro, quia per se notum est ex vieiudiciis iuris non
multiplicari censuras, in eadem numero causa: quia
lex non repetit suam actionem. An vero in eadem
causa secundum speciem multiplicata secundum
individuū ex vi iuris multiplicatur censura, habet
difficultatem statim tractandam. Deniq; Soto ultra
prædictos addere videtur, etiam in eadē causa, & ab
eodem iudice circa eandem personā multiplicari cē-
nus si uide rationis, propter perseverantiam in
eadē contumacia. Sic enim sit, Excommunicatus po-
teſt ſtare excommunicari, non ſolum propter nouū crimen,
verū & propter idem, aggrauata censura ad maiorem ter-
rem, & conſuſionem, &c. Vbi, licet non exprimata-
perte ab eodem iudice: fine dubio tamen hic est eius
ſenſus, nam in similibus caſib⁹ ab eodem iudice
ſolent censurae aggrauari.

Verūcāmen animaduertendum eſt ad multi-
pliſationem censuræ nō ſatis eſſe, quod plures ali-
quis denunciantur, ſed publice in Eccleſia anathematizetur: quia aliud eſt denunciari, aliud censura ligari: nam denunciatio non adiit nouū vinculum, vt
dixit Pontifex in capite Pastoralis, S. Verum, de Ap-
pellatione. Et ideo, quaminus denunciationem multipli-
cetur, non ſequitur censura multiplicari. Quod be-
ne notaui Nauar. in dict. ca. Ita quorundam, ita ex-
ponens teſtū illum, & cap. Ad liberandum, de Iudicis.
Qui reuera eſt propriū illorum ſenſus. Item optimū
argumentum à posteriori eſt, nam qui plures
hoc modo denunciantur, non indiget pluribus abſolu-
tionibus, imo, ſi à ſuperiori facultate perat, vt
abſoluſt poſſit, neceſſe non eſt, vt explicet illam mul-
tiplicem denunciationem, quia accidentaria eſt: eſ-
ſet autem neceſſarium, ſi multiplex eſſet censura, eam
declarare ut ſtatim dicetur. Itē ob eandem caſam
excommunicatus à iure, & denunciatus ab homi-
ne, non eſt biſ excommunicatus, & ideo dupliſi ab-
ſolutione non indiget. Atque hoc modo fieri exiſti-
mo, quoties ab eodem iudice, ob eandem perſe-
verantem contumaciam in eodem delicto, censura
aggrauari dicitur per multiplicem promulgationē,

Fr. Suarez, Tom. 5.

A ſeu denunciationem anathematis: non enim tunc
multiplicatur censura, neque ille indiget multis ab-
ſolutionibus. Imo nec fieri poſt, vt abſoluatur ab
illa censura, quatenus ſemel denunciata, vt ſic di-
cam, & quod maneat ſecundum aliam rationem,
vel denunciationem: eſt ergo tunc vna tantum cen-
ſura. Quod ſatis conſtat ex vſu Eccleſia. Quocirca,
littera ſpeculatori rem conſiderando, non appareat
clara repugnantia in hoc, quod ab eodem iudice cir-
ca eandem personam, in eadem caſa, id eſt proper
idem delictum, mutato ſolum ſtuſ caſa per aug-
mentum contumacie, censura multiplicentur ſe-
cundum eandem ſpeciem, tamen moraliter rem
conſiderando, (vt expedit) opinor id nunquam fieri
iuxta vſum Eccleſia: ideoque poſſe dici abſolute nō
poſſe, vel falſe non debere fieri.

At vero è conuerto, quando diuersi tituli co-
curruunt ad ferendam censuram, ita ut vnuſquisq; per
ſe ſufficiat, & ex intentione iudicis illam operetur,
tunc non ſolum à diuersis iudicibus, ſed etiam ab
eodem, nec ſolum ſuccesſiue, ſed etiam ſimil: imo
non ſolum diuersis ſententiis, ſed vna & eadem v-
trumque delictum exprimente, poſſunt censuræ
circa eandem personam multiplicari. Hac omnia
exiure probari poſſunt: nam in cap. Officij, de Sent.
excom. ſupponitur quidam eſſe excommunicatus
propter plures excessus a pluribus praélatis in eum
poſtentiam habentibus: & significatur, à nullo eoruſ
poſſe abſoluſi, ſcilicet integre & omnino; niſi alteri
etiam ſatis fecerit, & ab eodem ſimil abſoluatur. Et
in c. Capitulum ſancta Crucis, de Reſcript. refertur,
excommunicationem, & ſuſpensionem, bis latam
eſſe in eodem, à diuersis iudicibus, propter diuer-
ſas caſas. Eti in Clem. 2. de Sent. excom., excom-
municatio noua fertur in eos, qui contra priorem
publicam excommunicationem, admonitionem, fa-
cias interſunt: ſicut enim facerdos excommunicatus,
tutus celebrans irregularis fit, ita excommunicatus, &
publice denunciatus propter aliquod delictum, a-
gens tali modo contra excommunicationem, noua
excommunicatione ligatur, adeo diuersa, vt hanc fit
ad Papam reſervata, quamvis prior non fuerit.

Ex quo textu colligere licet, poſſe aliquem pro-
pter diues caſas excommunicari ab homine, at
que etiam biſ à ſolo iure: quod eſt maniſtelum, ſuſi
quando iura ſint diuersa, & de rebus diuinctis: ni-
hilq; obſtabit, quod ab eodem legiſtore lata ſit, vt
per ſe notum eſt. Et eadem ratione idem accidere
poſt in ſententiis latis ab homine, vt ſummi etiam
poſt ex vnicā Extrauaganti de Schiſmaticis, in illis
verbis, Plurimum excommunicationum ſententiis inno-
davit. Etratio omniū clara eſt, quia, vt censuræ mul-
tiplicetur, ſufficit caſaurum multiplicatio, ſue po-
tentia agens fit vna, ſue multiplex: nā & à multis, &
ab vna poſſunt plures effectus, & actiones prodire.

Quod vero per vnam ſententiam ab eodem in
eundem prolata, ſi tituli ſint diuerſi, plures etiam
censuræ ſiant, ſumitur ex c. Cum pro causa, de Sen-
tentia excommunicationis, ibi. Si vobis conſideris ar-
tibidiam ob dupliſem caſam excommunicationem fuſ-
ſe, &c. ibi enim dicitur, abſoluſum ab illa ſententia
ſecundum reſpectum ad vnam tantum caſam, nō
eſt abſolutum à censura fundata in alia caſa: ſi
gnum ergo eſt censura ſuſte diuerſas, cum por-
tuerit vna auferri, & alii manere. Verum eſt ibi non di-
ci ex preſte priorem abſolutionem fuſte validam,
ſed illum maniſte excommunicatum, donec pro
alia caſa ſatis faceret: tamen, cum Pontifex non re-
quirat niſi ſatisfactionem pro alia caſa, ſupponere
certe videtur aliud vinculum fuſte ablatum. Ratio
vero eſt, quia licet illa ſententia verbis videatur vna,
ſignificatione tamen & efficacia eſt multiplex: &
ideo poſt plures effectus operari: licet, cum quis
vnica forma plures baptizat, plura cōficit ſacramē-
ta, & plures effectus conſert. Similiter, ſi quis vno

verbo

I 3

verbo absoluat à pluribus censuris, plura vincula A tollit, unde pauci posunt dici plures solutiones: quamvis actiue una abolutio videatur.

Oportet tamen, ut dixi, singulos titulos seu causas excommunicandi per se sufficientes esse: alioqui non erant plures, sed partialiter componentes unam causam totalem, cui censura unica respondebit. Nec satis erit in se esse sufficienes, sed oportebit, ut tales assumi, ex intentione ferentis censuram: quia sententia non operatur ultra intentionem iudicantis. Vnde necessarium etiam est, ut talis intentio sufficienter in sententia exprimatur: quia alias odiosa sententia in mitiore partem explicanda erit. Tunc autem maxime videris hoc constare, quando sententia magis est denuntiativa seu declaratoria, quam illativa censura. Et talis videris fuisse in casu dicti. *Cum pro causa*, nam duas causas ibi numeratas, scilicet violenta manuum iniectio in clericum, & violatio immunitatis Ecclesie, tales sunt, ut vnaquaque habeat suam censuram ipso facto annexam: & ideo, qui in vitro criminosus declaratur, duplice censura innodatus id nunciatur, etiam unica sententia, seu denunciatione id fiat: In censuris vero ab homine illatis rarius id accidet. Quando vero circa singulas causas diversae, & sufficiientes præcesserunt monitiones sub communione talis censura, & circa singulas præcessit sufficiens consumaciam, tunc, licet per modum vnius video: ut ferri sententia de omnibus: re tamen vera accommodatur materia, & rei subiectum, ac proinde plures censuras operatur. Si vero aliter fieri contingat, censura erit vna respiciens plures illas causas per modum vnius, que proinde afferri non poterit, neque in totum, neque ex parte præcedente sola satisfactione pro una causa, nec per absolutionem in illa satisfactione fundata, sed erit nulla absolutio, nisi ad eque omnes illas causas respiciat, ut sumitur ex Abbe, & alius in dict. c. *Cum pro causa*.

Præterea addendum est, à diversis iudicibus, seu superioribus posse in eundem distinctas numero censuras ferri propter causam quodammodo eandem, & quodammodo diuersam: nam materialiter appare eadem, formaliter autem diuersa esse videatur. Hoc patet primo, quando vna censura est à iure, & alia ab homine. Potest enim aliquis simul, & pro eodem delicto, à iure, & ab homine excommunicari: vt notauit Abbas in capite Grauem, de Sententia excommunicati numero quinto, quamquam iura, quæ affect, id non probent: tamen, cum ius non admittat homini potestatem, vel iurisdictionem, poterit ipsis censuram ferre, non obstante censura iuris, si ad terrorem vel exemplum aliorum ita expedire censuerit. Tunc autem, licet delictum vnum esse videatur, contumacia formaliter est diuersa: nam censuram à iure latam incurrit quis, hoc ipso quod ius transgreditur: Ut vero postea ab homine ob idem delictum excommunicetur, necesse est: ut ab eo moneat, ei que sit contumax: est ergo ibi alia, & alia contumacia, proprie ac formaliter eas confiderando. Idem par ratione est in sententiis censuræ, laris à diversis superioribus habentibus propriam iurisdictionem insolidum, si tales sint, ut vnius vnius, vel præoccasio non impedit vnum alterius. Tunc enim vniusquisque poterit vti iure suo, & ferre censuram non obstante censura latata ab alio: oportebit tamen ut præcedat respectiva contumacia, ut sic dicam, præmissa propria vniuersitate monitione. Idemque proportionaliter est in sententiis à iure latis, si iura, & præcepta sunt formaliter diuersa: qualia erunt, si vnum sit ius commune, aliud particolare statutum ordinarij, dummodo conseruantur condere ius, & nouam pœnam imponere.

¹³
Pro eadem
materiali
causa pos-
sunt à di-
versis super-
ioribus di-
uersa censu-
ra ferri.
Abbas.

SECTIO III.

An multiplicatis transgressionibus legis ipso iure censuram ferentis, multiplicentur censurae.

SVperest dicendum, an in censuris latiis à iure multiplicentur censurae multiplicitatis transgressionibus eiudem legis, ut si quis bis percutiatur clericum, in numero morali interruptione, bis sit excommunicatus, & sic de aliis. In qua re generalis, & recepta doctrina est, quoties nouum peccatum contra huiusmodi legem committitur, nouam censuram incurrit, è contrario vero, si peccatum sit vnum tantum, licet continuata mors, & per varias actiones fiat, vnam tantum censuram incurrit. Ita sentit Nauar. in Summa, capite sexto, n. 17. & 18. & late Vgolinius tab. 1. ca. 16. §. 3. n. 4. & sequent. vbi multa ad hoc adducit, que nec necessaria sunt, nec efficacia. Ratio enim tota consistit in vnitate vel multitudine transgressionum: nam, si transgressio vna est, non potest censura esse nisi vna: quia lex imponit censuram propter transgressionem: ergo, si transgressio est vna moraliter & formaliter, ut sic dicam, etiam censura vna erit. Et propter oppositam rationem, si transgressiones plures fuerint, etiam censura multiplicabuntur: nam lex efficaciam habet contra singulas, siue alia præcesserint, siue non; vt pater manifeste, nam, si quis fuisset absolutus à censura contracta per primam transgressionem, & alia iterum commis- set, sine dubio in nouam censuram incidisset: ergo id est, etiam prior censura ablata non fuerit, cu ob solam multitudinem in eodem subiecto non re-pugnant, ut iam ostensum est.

Totum opus est in declarando, quando transgressiones sint numero distinctæ, nec ne: de hac evenientia transgressione nunc agimus: nam quando distinctione est specifica, siue lumatur ex totali diuersitate obiectorum, & actuum, siue ex circumstantiis mutantibus speciem in eodem obiecto & actu, tunc & res facilis est, & transgressiones non sunt contra idem formaliter præceptum, licet naturaliter vnu esse dicatur, ut statim amplius explicabo. Itaque vinita vel pluralitas numerica transgressionis in haec materia eadem proportione explicanda est, qua illam supradicaramus in ordine ad integratem confessionis. Quod eo hic erit facilius, quo haec transgressio præcipue consideranda est in actu exteriori, in quo causa censura consummatur.

Duo bus autem modis potest haec vinita vel distinguuntur spectari. Primo ex interruptione, vel continuacione actus: nam, quamdiu actio sine morali in interruptione continuatur in ordine ad consummationem eiusdem effectum, transgressio vna est, ut si iam vel quis per aliquod tempus verberet clericum, ut p. multitudet ex c. *Cum pro causa*. de Sent. excommunicato. Quando vero moraliter interrumpitur actio, & altera postea inchoatur, noua est transgressio. Quæ autem est interruptio moralis, partim ex mora temporis, partim ex modo & circumstantiis, & ex actionibus interpositis, pensandum est, ut alibi lacius dixi.

E Secundo potest haec vinita, vel distinctio considerari ex parte obiecti seu materiae circa quam ver. Secundus secundum duos cognoscendos vnu est, ut si iam vel quis per aliquod tempus verberet clericum, ut p. multitudet ex c. *Cum pro causa*. de Sent. excommunicato. Quando vero moraliter interrumpitur actio, & altera postea inchoatur, noua est transgressio. Quæ autem est interruptio moralis, partim ex mora temporis, partim ex modo & circumstantiis, & ex actionibus interpositis, pensandum est, ut alibi lacius dixi.

spondeant: tum, quia illa distinctio est valde materialis respectu transgressoris: ipse enim moraliter unicam exercet actionem, siue personae sint plures, siue una: & fortasse non plus peccat in una transgressione, quam in alia, si cetera sint paria: tum etiam, quia alias, qui plura vasa argentea ex eadem Ecclesia subripere, plures incurrerent censuras, supponendo, tali sacrilegio ipso facto esse annexam censuram. Dic potest illam esse unam iniuriam, quia supponimus, una actione physica, vel moraliter continuata fieri: & eidem persona seu templo, vel collegio subuenti vicem unius persona offendere: nam unitas, vel multiplicitas iniurie ex persona, cui fit, non ex rebus sublati sumenda est. Sed contra, nam inde fit, ut si qui actione continuata, v.g. per totam noctem universa vasa, & res sacras ex uno templo subripit, unicam censuram incurrat: si vero res eadem ex duabus templis eodem tempore, & continuatione actionum fuerint, distinctas incurrat censuras: quod non videtur verisimile. Sicut etiam non apparet credibile, quod expilando idem ararium eadem actione & voluntate, & in eadem quantitate, si totum illud sit unius domini, v.g. unius Ecclesie, sit unum sacrilegium, & causa unius censuræ: si vero ararium sit plurium Ecclesiarum, non per modum unius, sed per modum plurium, qui unquamque habet ibi partem suam in depositum, vel custodiā, transgressiones sint plures, quia iniurie plures sunt, cum sint plures persona offendere: & consequenter censura. Simili modo dicendum erit, eum qui cum uno excommunicato per horam conuersatur, una excommunicationem incurre: si vero ibi simul adiunt duo excommunicati, & cum utroque simul per eandem horam conuerteretur, incurrere duas: quod etiam non videtur verisimile, quia moraliter ibi est una transgressio.

Aliunde autem non videtur posse negari, quin ex variatione personarum cum quibus, vel contra quas peccatur, multiplicetur aliquando transgressiones & censura, etiam si aliquis actione videatur una, vel moraliter non interrupta, vt v.g. si quis interficit unum hominem, & statim eodem impetu, & continua successione actionis interficit alium, si nedubio sunt distincta homicidia, & si censura sit imposita homicida, duas incurrit: sicut etiam Iuristæ aiunt, contra eum, qui in eodem congressu aliqui vulneraverit, & tandem occidit, non dari actionem vulnerantis & occidentis, sed occidentis tantum in Littud. 5. i. II. Ad legem Aquil. At vero si unum occiderit, & alium vulneravit, utriusque actio in eum dabitur, vt per se notum est. Idem est in peccato adulterij. v.g. si quis post consummatum peccatum cum una, statim sine interruptione morali ad alteram accedit. In hoc genere peccati non solum respectu diuersarum personarum, sed etiam respectu eiusdem hoc verum habet. Quocirca difficile, est generalem regulam in his rebus moralibus assignare. Pendit enim ex circumstantijs, & ex modo actionis.

In primis tamen considerandum censeo, an actio, qua consummatur transgressio, propter quam incurrit censura, simul fiat, vel per partes sibi succedentes, vel moraliter continuas. Rursus, quando hoc posteriori modo fit: attendendum est, an actiones illæ moraliter componant unam, vel una non sit pars alterius, etiam si continue sibi succedant; nam quando se habent priori modo, una transgressio consummatur per omnes, vt per se notum est: & id est una incurrit censura. Quod vero duas actiones aliqui eiusdem speciei in malitia, continuatione moralis factæ non componant unam, nec partes inter se unice censemur, ex duplice capite videtur posse oriri. Primo ex diuersitate subiectorum circa quæ sunt, seu terminorum ad quos tendunt, ynde habent suam moralem rationem. Sicut enim Aristoteles in

A Physicus dixit, ad unitatem motus non sufficere unitatem temporis sine unitate subiecti: ita nos hic dicere possumus, ad unitatem transgressionis non satis esse immediatam successionem sine interruptione ex parte temporis, quia mutatio subiecti potest sufficere, vt moraliter censemur inchoari noua actio & transgressio. Et hoc probat exemplum de homicidio, & de vulneratione unius, & occisione alterius, & idem credo esse de furto, & de quacunq; actione iniuriosa. Et fortasse extra materiam iustitiae hoc non reperitur: nam si quis continuata actione nunc comedat carnes, deinde pisces, tēpore prohibito, una est transgressio, licet subiecta seu materia circa quas versatur actio videantur distinctæ. Et ratio esse videtur, quia iustitia, & iniuria sunt magis ad alterum: & ideo dixi ibi non vbi cunq; variari subiecta, sed etiam terminos, respectu quorum habent actiones malitiam suam: quod non ita est in materia temperantia, & in alijs virtutibus, quæ respiciunt medium in ordine ad ipsum operantem.

B Aliud caput moralis interruptionis, absque moris temporis interposita, est posse, quando prior actus natura sua tendit ad definitum terminum, in quo consummatur: & ideo qui postea immediate succedit non est pars alterius, sed nouus actus. Quæ ratio per se est esthia, & declaratur aperte exemplo duplicitis adulterij, vel fornicationis: nam licet fiat cum eadem persona, & sine interruptione temporis quantum fieri potest, nihilominus sunt duæ transgressiones sufficientes ad duas censuras, si lex sit lata. Idem opinor fore, si iudex contra Ecclesie immunitatem per vim extrahat unum hominem, & statim sine interruptione ad eandem Ecclesiam redat, & extrahat alium: existimo enim esse duas transgressiones, & incurri duas censuras: si vero eodent genere continuationis, quis furaretur res Ecclesie, successiuis, & partialibus asportationibus, existimo esse unum sacrilegium, & unam censuram, si lata sit. Eratio est, quia primum genus peccati tale est, vt circa unam personam consummetur: & ideo vis vanity facta non componit unam actionem cum vi facta alteri: at vero furum non habet materiam, vel terminum certum, in quo consummetur. Et per hæc videtur posse sufficenter ferri iudicium de omnibus similibus transgressionibus, quæ successiue tangentem immediate, seu proxime fiunt.

C Quando vero tota actio simul fit, terminatur versus ad plures personas, vel obiecta, difficultus ibi distinguuntur plures transgressiones, quia, licet actio aquila et multis, retamen vera est una, & unum peccatum grauius. Et ita mihi probabile est indicere, v.g. si simul duos homines duabus manibus teneret, & ita extraheret ab Ecclesia, unicam censuram incurre: & idem cæsio de illo, qui eodem tempore simul conuersatur cum duobus excommunicatis: quia reuera illa distinctio personarum in tali materia parum confert ad multiplicanda peccata. De casu vero homicidij, quando uno iactu occidit quis plures clericos, res est magis dubia: videtur tamen etiam probabilis haec pars: quia simpliciter unum est peccatum, & una transgressio, quæ in una actione consistit, quamvis ex ea resultent plures passiones, vel plura nocimeta, que potius sunt plures effectus unius peccati, quam plura peccata.

D Obiicies, quia, si illa homicidia separatim fieret, plures incurrent censura: ergo etiam si simul sunt: aliqui concurrentia delictorum ad eorum imputantem iuaret: quod est contra rationem, & contra legem Nunquam plura, scilicet Priuatis delictis. Et confirmatur, quia si plures homines simul currant ad eandem actionem, vt sacerdotem occident, tot incurront censuras, quot sunt homines occidentes: ergo & è conuerso, una actione plures occidunt, tot incurrent censuræ, quot fuerint homines occisi. Respondeatur, primum argumentum

Quid si una
actio ad plures
personas
terminatur.

æquè applicari posset ad plures percussores simul, vel diuersis temporibus eidem factas: & ad furtum plurium rerum vnicæ acceptioæ, vel pluribus, & diuersis temporibus factis. Negatur ergo consequētia, quia cum simul totum sit, est vna transgresſio, cum vero separatis, sunt plures. Non solum enim in actionibus moralibus, sed etiam in moribus physi-
cis, & in suo modo in rebus permanentibus, coniunctio, vel separatio efficit rei vnitatem, vel mul-
titudinem.

Neque illa lex, quæ adducitur, est ad rem, tum quia hic nullum delictum manet impunitum: totum enim illud homicidium, vel sacrilegium, puni-
tur, v.g. excommunicatione; non vero excommuni-
cationibus, quia non sunt plura peccata: solum
accidit ut grauius delictum, & æquivalens multis,
vna tantum censura puniatur; cum tamen singula
delicta leuiora simili censura, & plura simul multis
censuris puniantur. Sed hoc non est inconveniens,
quia est per accidens, & in exemplis furti, vel vul-
nerationis constat idem accidere. Tum etiam, quia
illa lex intelligitur de pluribus delictis que manent
plura, & moraliter differunt specie, ut sunt furtum,
& homicidium eiusdem serui, v.g. nam de his, & si-
milibus illa lex expressè loquitur: hic autem non
sunt plura delicta, sed vnum æquivalens multis. Vnde
ad confirmationem negatur etiam similitudo,
quia ubi sunt plures occidentes, sunt plures trans-
gresiones: ubi vero occisi sunt plures vno isto ab
vna persona facto vnicæ est transgresio.

¹¹ Itaque hæc pars speculativa sumpta, videatur sa-
tis probabiliter defendi, quamvis oppositæ tenet
Nauarr. in Sum. c. 6. n. 18. citans Ioannem Andream,
nullam vero rationem adducens. Contra eum ve-
rò ad hominem argumentamur, quia paulò inferi-
uit; eum, qui vno actu imprecatur morte, in alii
familie toti, licet in ea sunt plures personæ, vnum
tantum peccatum committere, quia respicit omnes
illas per modum vnius collectiæ. Ait etiam, qui v-
no verbo blasphemat de duodecim Apostolis, vnu
peccatum committere. Pari ergo ratione, si vno i-
ctu plures occidat, vnum peccatum committi, quia
in omnes tendit per modum vnius: & sicut nou-
mentum in hoc genere peccati derivatur ad singu-
los personaliter, & distributio, ut sic dicam, ita &
in exemplis adductis. Eadem tandem sententiam
defendit. Vgolin. supra nu. 8. non vero adducit ra-
tiones, præter supra infinitas, que firmæ non sunt.

¹² Nihilominus tamen, quia hæc pars securior est,
ea videtur in praxi sequenda: quia illa simpliciter
censetur plura homicidia, & hoc sufficit in ordine
ad censuram sine in rigore peccata simi plura, siue
non: quia censura fertur ratione iniuria factæ tali
personæ, vel ratione homicidij, &c. Quod adeo ve-
rum est, ut licet peccatum fuerit commissum, si re
ipsa non fuit illata iniuria, vel damnum prohibi-
tio, censura non incurrit: ergo & è contrario, si ini-
uria fuerit numero diuersa ex distinctione per-
sonarum, quanvis ex eadem actione culpabiliter proce-
dant, satis erit ad incurredas diuersas censuras. De-
nique (quod ad proximam etiam pertinet) ut validia sit
absolutio à tali censura, vel facultas impetrata ad
absolutionem obtinendam, necessarium erit exprimere
in causa censuræ numerum personarum, seu
clericorum occisorum. Non est tamen hoc scrupu-
lose extendendum ad omnia in quibus plures per-
sonæ vna actione iniuria afficiuntur, quia in aliqui-
bus videtur esse valde accidentarium, vt in exam-
pli furati depositi: in aliis est minor distinctio
moralis, & plures quasi collectiæ per
modum vnius concurrunt, & in
confabulatione cum plu-
ribus simul.
(.)

A Quid si aliquis violat legem vno actu habente plu-
res circumstantias, quarum qualibet sub cen-
sura prohibetur.

E T ex his facile intelligetur quid dicendum sit,
quando aliquis violat legem vno actu habente plu-
res circumstantias, quarum singula sub censura
prohibentur, vt si esset lex prohibens sub censura
comedere in die ieiunio ante eam horam, & talem
cibum, &c. Et respondeo breuiter, si illæ circum-
stantiæ tales sint, vt mutent speciem actus moralis,
tot incurri censuras, quo circumstantiæ violatur:
quia propter singulas per se lumpsas incurritur
censura, vt supponitur: quando autem simul con-
currunt, quamvis materialiter coniungantur, for-
maliter manet distincta peccata in specie: ergo plu-
res transgressiones, & plures censurae. Si vero illæ
circumstantiæ non mutent speciem, sed aggrauent
intra eandem speciem peccati, vna incurritur cen-
sura, quia vna est tantum transgreſio. Vnde quan-
do circumstantiæ sunt prioris rationis, accidenti-
arum, seu quasi materiale est, quod diuersis legibus,
vel vna legi prohibeantur: nam licet dicitur lex vna
qua materialiter, quia vno contextu illa omnia
prohibet, tamen æquivalent multis, & vt ita dicam
in singulis propositionibus singulas leges tradit.

Exemplum optimum est in Clement. i. de Sepul. vbi quatuor simul sub excommunicatione ipso fa-
cto incurriende prohibentur, scilicet sepelire in lo-
co sacro hominem publice excommunicatum, vel
nominatum interdictum, vel tempore interdictum in
casibus non concessis, vel publicum vñiarium.
Quæ prohibitions, saltem quoad tria capitula videtur
diuersarum rationum: quia sepelire vñiarium
non est violare censuram aliquam, sicut est sepeli-
re excommunicatum, vel interdictum. Et hæc
duo inter se etiam videntur diuersarum rationum,
sicut ipsæ censuræ diuersæ sunt: quapropter, si idem
publicus vñiarius esset excommunicatus, & inter-
dictus, sepelire ipsum in loco sacro esset triplex sac-
rilegium formaliter diuersum, & consequenter
sufficiens ad tres excommunications incurredas.
At vero eandem personam interdictam tempore
interdicti sepelire in loco sacro, non esset duplex pec-
catum, neque ex illo oriret duplex censura: quia illæ
circumstantiæ non variant speciem moralem,
sed aggrauant violationem eiudem censurae. Sicut
etiam in exemplo supra positio de ieiunio, si quis co-
mederet cibum prohibitum, & tempore prohibito
sub censura, non ideo incurrit duas censuras, sed
vnam: quia totus ille actus vnius rationis est, & illæ
circumstantiæ magis, ac magis illum corruunt
intra eandem speciem.

Vnde non refert, quod singula per se sufficienter
ad inducendam censuram: quia inde solum colliguntur
peccatum grauius, & minus graue possit suffi-
cienter ad hunc effectum, non vero quod qualibet na-
tior grauius multiplicet censuram, si non multiplicat
delictum. Idemque erit, si quis violenter percu-
iat sacerdotem, qui etiam est diaconus, subdiaconi-
nus, &c. qui ordines per se singuli sufficiunt, ut per-
cussor sit excommunicatus; & tamen non propter ea
in plures excommunications incidit: quia omnes illi ordines concurrunt per modum vnius, &
solum aggrauant delictum in eadem specie. Aliud
vero dicendum viderur, si quis violenter percuat
eum, qui simul & clericus, & monachus est: nam,
sicut diuersarum rationum sunt consecrationes, que
in clero, & monacho considerantur, ita & prohibi-
tions illæ, & transgressiones diuersarum ratio-
num videntur. Vnde, licet in eodem cap. Si qua ju-
dicate, continetur, tamen ut distincta traduntur,
scilicet qui clericū, vel monachū, &c. Et hæc videntur
sufficiere de multiplicatione, seu iteratione censuræ.

Sect. IV. Quos liget Censura per leg. aut statutum, &c. 105

SECTIO IV.

Quinam ligentur censura per legem, vel statutum lata.

*Qui sine
sufficiens quo
ad suorum
ab homine
per seque
runtur latam.*

*Censu
latis
potest
evidens in
diocesi terri
mota.*

*Inclusi si quis
potest a
lum prala
ti.*

An sectionem propono, ut explicem nonnullas difficultates occurrentes circa modum, seu titulum subiectionis requisitum ex parte eius, qui ligari debet censura. In qua re fere nulla dubitatio occurrit circa censuram latam ab homine per sententiam particulariem: nam, cum illa feratur ad singularem personam, propter speciale delictum, & supposita sufficiente admonitione ad illam facta, constat illam solam personam ligari posse tali censura. Supponi autem debet ex parte illius sufficiens titulus subiectionis: qui titulus respectu Summi Pontificis, vniuersalissimus sufficit, scilicet esse membrum Ecclesiae Catholice, cuius Pontifex est vniuersalis Pastor. Respectu vero aliorum particularium praulatorum erit habere domicilium in diocesi aliquius: vel esse membrum talis congregations vel aliquid simile, iuxta superius dicta de iurisdictione in foro poenitentia, seruata proportione, respectu praleti habentis potestatem ferendi censuram. Ac denique supponi debent alia conditio[n]es supra posita, vt talis sententia rite feratur. Quibus concurreribus nihil obstat, quod is, in quem fertur talis censura, sit extra territorium ferentis: quia censura ferri potest in absentem, vt supra diximus: & censura ligari existentem in alieno territorio, non est proprie exercere iurisdictionem in aliena diocesi, sed habere ibi effectum, & quoad hunc, illum attingere, ut sic dicam, per actionem in proprio territorio rite exercitam: hoc autem non est terminos iurisdictionis excedere: sicut potest superior praeceptum impone subditio in alieno territorio existenti. De qua re videri potest Abbas in c. vlt de Foro competenti, n. 32. & seqq. & ibi alijs.

Solum sunt hic obseruanda quædam magis propria huius subiectionis, quatenus respondet iurisdictioni in foro contentioso. Primum est, etiam ratione delicti commissi in propria diocesi, seu territorio, seruati quem subditus praleti illius diocesis, & ab eo censura ligari posse: quia hic titulus sufficit ad iurisdictionem in foro contentioso, vt nunc suppono. Et statim magis explicabitur. Secundum est, eum, qui violat censuram aliquius Episcopi, quamus aliqui subditi eius non sit, quoad hoc fieri subditum, vt per censuram ab eo compelli possit ad eam seruandam. Vt, si quis communicet cum excommunicato ab aliquo Episcopo, etiam extra suum Episcopatum, potest ab illo excommunicari seruata forma cap. Statuum, & cap. Statutum, de Sentent. excom. in 6. Vt enim nunc suppono excommunicatus ab uno Episcopo particulari ita est pro vniuersa Ecclesia excommunicatus, vt vbiq[ue] locorum peccet, & excommunicationem minorem incurant omnes, qui cum illo communicauerint: quod potest ex professo tradendum est. Ratione ergo illius vniuersitatis, vt sic dicam, quam censura includit, habet hanc potestatem, & iurisdictionem quilibet Episcopus, vt possit eos, qui dicto modo suas censuras violant, admonere, & sub maiori censura compellere ad eas seruandas: id enim ad efficaciam talis potestatis, & censura per eam late, necessarium est. Ex ita infinitur in dictis c. Statuum, & c. Statutum. Tertium obseruandum est, quod licet per mutationem domicilij mutetur subiectio, & iurisdictione: tamen, si citatio praecessit, ex vi illius ita confirmatur quoad hunc effectum subiectio, vt licet postea domicilium mutet, qui possit per censuras compelli ad comparandum, & excommunicari, v.g. si contumax sit, vt notauit Abbas in capite ultimo de Foro competenti num. 6. & sequentibus. Vbi-

A late disputat, & declarat hoc punctum, & quod primo etiam loco notatum est: quæ omitto, quia magis pertinent ad forum externum.

Quos ligent censura lata iure canonico.

Omisis ergo censuris, qua feruntur per sententias iudicium, circa illas, quæ feruntur per leges, nulla est difficultas, de his, quæ feruntur iure canonico, vel legibus Pontificis, nam, quantum est ex parte subiectio, obligant, vel obligare possunt omnes baptizatos: quæcum vero est ex parte territorii, vniuersum mundum complecti possunt. In effectu vero, seu in actu, tantu[m] exceduntur, siue quoad personas, siue quoad provincias, quantum verba legis declarant. Et ita nihil aliud admonere oportet, nisi vt verba legis attente legantur: & stricte sustinuantur, quantum proprietas eorum permiserit. Circa quod etiam obseruari potest exceptio, quæ in iure haberetur de Episcopis, quod generali sententia, vel constitutione non ligetur, cap. Quia periculosum, de Sent. excom. in 6. quod de suspensione, & interdicto, & non de excommunicatione loquitur, vt suis locis videbimus. Addictriam possunt, quæ Caeterius nota verb. Excommunicatione, in principio. Atque hoc ipsum seruata proportione in statutis particularium praulatorum obseruandum est; tamen, quantum illa procedunt à iurisdictione particulari ac definita ad certum locum, & certas personas, quædam specialia dubia circa illa occurunt.

*Episcopi non
ligantur ge
neraliter.*

*An statutum Episcopi sub censura comprehen
dat eos, qui extra eum territorium de
linquuntur.*

Primum dubium est, an subditus Episcopo violans statutum eius, cui est annexa censura, in alieno Episcopatu[m] (inquam) illam incurrat, vt v.g. Episcopus Conimbricensis excommunicat ipso facto omnes raptore, aliquis eius subditus committit illud delictum extra diocesim, dubium est an incurrit illam censuram. Et breueriter dicendum est, illam non incurrit. Ita enim definitur in cap. 2. §. Statuto Episcopi, de Confirmit. in 6. Vbi ratio rediditur. Quia extra territorium ius dicenti impune non paretur. Statutum enim, per se, & directe non fertur in personas absolute, sed in territorium, vel diocesim pertinentem ad iurisdictionem talis praleti: nam pro illius pace, & legitima gubernatione statutum fertur. Et confirmatur, nam, qui illud delictum committit in aliena diocesi, subditur legibus illius diocesis, & censuris, si que sunt propterea delictum latæ: ergo non debet puniri etiam legibus sui Episcopatus quia non punitur idem bis in idipsum. Et ita in hac sententia, omnes Doctores conueniunt, vt late eos referunt: Couar. in c. Alma 1.p. §. 10. num. 3. Iacobus de Graff. lib. 4. Decis. c. 8. nu. 37. & Vgolin. tab. i.c. 9. §. 3.

Qui circa hoc dubitant, si quis delictum illud committat in terra territorium, tamen in aliquo loco exempto illius, excusat à censura ex vi predicti textus. Videtur enim non excusari, quia textus ille solum excipit delinquentes extra territorium, ille latio. autem absolute non delinqit extra territorium. In contrarium verò est, quia ille locus exemptus quamvis dicatur esse intra territorium, quia intra terminos eius quasi materialiter continetur, tamen formaliter est extra, quia est extra iurisdictionem talis praleti; & ex ea parte intelligere possumus locum illum suis terminis claudi, & esse extra terminos alterius. Vnde in cap. Cum Episcopus, de Officio Ordin. in 6. cum dictum esset, Episcopu[m] in terra sua diocesi habere iurisdictionem ordinariam, cum limitatione subditur, in omni loco eius non exempto pos-

pro posse actus iurisdictionis exercere: quo signifi-
catur, licet locus exemptus materialiter sit in diocesi, formaliter vero non pertinere ad diocesim: & ideo non posse in eo actus iurisdictionis exercere. Ferre autem statutum obligans sub censura, est a-
ctus iurisdictionis: ergo non potest obligare tale
statutum pro illo loco exempto: ergo nec compre-
hendet subditum in illo peccantem. Et confirmatur,
ex cap. primo de Privileg. in sexto, in verbis il-
lis *Dummodo sit in loco exemplo commissum;* in quibus supponitur delictum commissum in tali loco esse
extra iurisdictionem Episcopi ordinarij illius die-
cessis, in qua talis locus existit. Praterea, conf. quia
etiam ibi procedit ratio textus in dicto c. 2. de Con-
stitut. Quod extra territorium ius dicenti non pa-
retur. Procedit etiam altera ratio, quod in illo ex-
empto obligant leges alterius praefati, ad quem lo-
cus ille pertinet: & ibi peccans incurrit censuram ab
ipso latam: ergo non incurrit aliam. Et confirmatur
ex Clem. vlt. de Prin. vbi specialiter conceditur
Archiepiscopis vel Episc. ut in locis exemptis sua-
rum diocesum quosdam actus Pontificales exerce-
re possint, ex qua speciali concessione satis aperte
colligitur, alios non posse: sed expresse etiam statim
declaratur, vt nullum alium actum iurisdictionis pos-
sint ibi exercere: ergo quoad alia omnia ita se
habent respectu illius loci, ac si omnino extra ter-
minos diocesis existeret.

⁶
*Quis dica-
tur locus
exemptus
quoad hunc
effatum.*

Atque hæc sententia videtur mihi sufficienter
probari; & rationem dubitandi in contrarium po-
sitam ex dictis etiam solutam manere: ideoque il-
lam veram esse censeo. Dummodo locus sic plene
exemptus à iurisdictione Episcopali, ut non pos-
sit Ordinarius in eo leges ferre, incolas illius loci
obligantes. Intelligendum item censeo per locum
exemptum, non Ecclesiæ, aut monasteria religio-
rum exemptorum: quænon nisi ratione talium
personarum exempta vocantur: & idem si alia per-
sonæ subditæ Episcopis intra eos frangerent statuta
Episcoporum, censuras eorum sine dubio incurre-
rent. Sed loca exempta proprie dicuntur parochiae
aliquæ, aut oppida, quæ quoad ordinariam iurisdi-
ctionem ecclesiasticam exempta sunt. Nec referre
censeo, quod ille locus sit alteri Episcopo subiectus,
vel Summo Pontifici reseruatus: quia utroque loco
modo priuatur iurisdictione in eum locum prælatus,
à cuius potestate locus eximitur, qualis est in hac
Conimbricensi ciuitate Parochia S. Crucis, quæ ex-
empta est à iurisdictione Ordinarii, & Priori illius
conuentus subiecta est, iuxta cap. *Cum enim*, 2. de
Privileg. Atque hanc sententiam esse communem
referit Vgolini. d. c. 9. §. 2. vbi etiam alias opiniones
tractat, sed nullam rationem eatum adducit, quæ ex
dictis soluta non sit, ipse vero fuisus omnes dissol-
uit, & nostram opinionem tenet.

*Vgolini.
missatio.*

Exemplum.

⁷
*Exemplum
ab Vgolino
adductum
non esse ad
rem offendic-
tur.*

A proposito, quod prohibetur, est omissionis residentia: hæc autem omissionis in illa Ecclesia consummatur, vbi residendum erat ex obligatione. Vnde quod dicitur de contumacia inchoata in proprio territorio, & consummata in alieno, non recte dictum est: nam si illa persona per duos menses integros in proprio ter-
ritorio fuit, & non resedit, ibi inchoauit, & con-
summavit contumaciam & censuram incurrit: quod vero in alieno territorio diutius in ea perseverat, impertinens est. Si autem in proprio territorio exis-
tens, non fuit absens à sua Ecclesia per duos menses, non inchoauit ibi contumaciam, sed alibi, vbi terminum illum non residendo transegit, nā quan-
do lex præfigit terminum, non inchoatur contumacia, donec terminus præfixus compleatur. Et ideo in
huiusmodi legibus simili est inchoari, & consumma-
ri contumaciam: quamvis autem contumacia inter-
ior inchoetur, & consummetur in alieno territo-
rio, tamen, quia ipsa exterior transgressio in pro-
prio consummatur, ideo in ordine ad censuram, po-
tius censetur delictum illud in proprio territorio
committi.

B

C

D

E

Atque hinc tandem videtur sine causa adhiberi
limitatio illa, sed potius è contrario dicendum for-
matio relictio. Ibi committit delictum in ordine ad censuram, vbi exterior consummatur, licet alibi inchoetur:
vnde si quis inchoet delictum in proprio territo-
rio: consummet vero extra illud, non incurrit cen-
suram statuti proprii territorij; secus vero si è con-
trario extra inchoet, & intra consummet. Dico autem in ordine ad censuram qui in ordine ad alias pres-
nas, vel effectus, communis est doctrina iuristarum,
quando delictum in uno loco inchoatur, & in alio
consummatur, delinquentem utriglo loco fieri sub-
iectum ratione delicti iuxta l. C. Vbi de criminis agi oportet, in illis verbis, vbi cōmīssia, vel inchoata sunt,
vbi Interpretis id docent, & Bartoli in l. Dominum.
ff. de Furris, & Abbas in c. Postulati, de Foro com-
pet. n. 25. Et ratio est clara, quia is in utroque loco
vere deliquerit: ergo ratione delicti sit illius fori, quā
tū ad pœnam, vel iudicium correspondunt tali deli-
cto, prout in singulis locis committo. At vero in or-
dine ad censuram intercedit hæc peculiaris ratio,
quod illa non contrahetur propter inchoationem
delicti: donec consummatum sit (supponimus enim
ita esse latam) & ideo dicimus, præcipue esse atten-
dendum territorium in quo consummatur, etiam
extra illud inchoatum sit. Quod primo probari
posset eodem exemplo, prout à nobis declaratum
est. Aliaque adhiberi possunt moralia, & frequentia:
nam si stuprum, v. g. esset prohibitum in hoc Epi-
scopatu, sub censura, & quis decipiens virginem
eam traheret extra terminos diocesis, quamvis per
tactus, & oscula inchoaret hic delictum, si tamen
non consummaret donec esset in altera diocesi, nō
incurrit. Idem intelligi potest de homicidio, &
aliis similibus. Præterea, si quis occidat hominem
in Ecclesiæ existentem, quamvis inchoet delictum
extra Ecclesiæ, inde proiiciendo sagittam, incur-
rit censuram latam contra homicidiam in Ecclesiæ:
secus vero esset si in Ecclesiæ inchoaret delictum, in-
de proiiciendo sagittam, & extra consummando
delictum, ibi occidendo: ergo proportionate lo-
quendum erit de peccato intra, vel extra territo-
rium consummato. Et ratio reddi potest ex superi-
oribus dictis, quia censura non incurrit nisi propter
peccatum consummatum in ea specie, in qua sub
censura prohibitum est: ergo vbi consummatur, ibi
delinquitur in ordine ad censuram contrahendam,
vel non contrahendam.

Dices: Ergo, si subditus lethaler vulnerari alii
in propria diocesi, vbi est censura annexa homici-
dio, & vulneratus non ibi moriatur, sed in alia di-
ocesi, ad quā discessisset, alter nō incurrit censuram:
quod videtur difficile creditu, cum delictum tortu-
in pro-

^{to}
*Quid dicit
diam de illo
qui alium
vulnerat
in territorio
in pro-*

Et pro ho-
midae cen-
sura e' im-
posita vul-
nus au-
tem extra il-
lud moritur.
in proprio territorio fuit commissum. Et tamen bona videatur illatio, quia ille non fuit homicida in eo loco, vbi illa lex sub tali censura obligabat. In eo casu dubia quidem res esse videtur, nihilominus tamen probabilius est in eo incurri censuram, quia, licet delictum quoad effectum ultimum consummetur extra territorium, tamen quoad actionem etiam externam, intra territorium consummatum fuit. Vnde, licet ille non esset subditus ratione delicti posset conueniri in illo territorio, vbi deliquit, non solum de vulnere inficto, sed etiam de homicidio consueto, immo in alio territorio conueniri non poterit, quia ibi non deliquit: ergo a fortiori per ipsam legem conuenit & punitur. Quocirca, licet, vt incurritur censura, expectetur effectus consummati talis actionis: tamen, quod effectus sequatur in hoc, vel in illo loco, est valde accidentarium & extrinsecum, sed considerandum est, vbi reuera delictum commissum sit.

Quid sub
censura pre-
cipiat ne
minim ex-
territorio
nam defi-
nitur.
Ex quo etiam facile solutur, si quis obiciat de statuto Episcopi prohibentis sub censura, ne tritum, vel aliquid simile extra diocesum feratur, quod delictum non videatur consummatum, donec terminos diocesis quis egrediatur. Quanquam enim moraliter potius, quam philosophice hęc pensanda sint, nihilominus etiam in toto rigore verum est, peccatum illud quoad actionem consummatum in toto termino diocesis, licet quoad terminum extrinsecum consummetur in alia.

Sed quid si prælatus sub censura prohibeat subditos sacerdotes, ne in alia diocesi Missam faciant; vel aliquid simile, quomodo poterunt illi censura ligari, cum facere non possunt contra statutum, nisi in aliena diocesi. Respondeo, hoc solum posse prohiberi ab Episcopo imponendo aliquod genus censurae, vt suspensionis ipso facto: quæ suspensiio inhaereret persona, & ideo illam secum deferat vbiunque sit, ut infra latius explicabimus.

SECTIO V.

Num agens in aliena diocesi contraria sententiam generalē sui prælati, eius censura ligetur.

Vpereft vero alia dubitatio an subditus alicuius Episcopi agens in alia diocesi contra sententiam generalē sui prælati, per quam censura fertur in eos, qui hoc agunt, vel omittunt, talem censuram incurrat. Nam ex dictis Dvidetur sequi non incurri: quia talis sententia perinde habere videatur, ac statutum generale: fed statutum non obligat in alieno territorio: ergo nec huiusmodi sententia. Confex ratione d.c. 2. Quia extra territorium nemo dicere potest, nam hoc verū est tam de statuto, quam de præcepto. In contrario vero est, quia in cap. A nobis, i.e. Sent excom, dicitur huiusmodi sententia, Quis quis furum fecerit, excommunicatus sit, obligari subditos omnes, absq; distinctione villa: sed licet veretur in alieno territorio adhuc sunt subditi, ergo ligantur.

In hoc Canonista aliter loquuntur de sententia, quam de statuto, nam per sententiam aiunt posse excommunicari existentem in alieno territorio, non vero per statutum, ut videre licet in Abbatie dict. c. vlt. de Foro competenti, n. 42, & in Vgol. d.c. 9. §. 2. & 3. & aliis, quos referunt. Non declarant autem, an loquantur de sententia generali, vel de particulari tantum: rationes vero quas afferunt, virile communis sunt. Summa earum est, quod statutum respicit territorium, ut qui ibi adsum, intelligent, quid ibi agendum sit, vel caendum: sententia vero respicit personas. Ex qua differentia videtur sequi (ex sententia korum autorum) subditum transgredientem sententiam Prælati, etiam cum existit in alieno territorio, censuram incurre.

Sienda
præficia
Veruntamen vltius duvertendum est, aliud esse, censuram ferri in eum, qui extra territorium

ferri sunt in
tra territorium commissum. Cum enim in cap. Vt
animarum, de Constitut. in sexto, dicitur extra ter-
ritorium non incurri censuram statuti, non est
propter absentiam persona, ut sic dicam, sed quia
actio ipsa, seu delictum extra territorium commis-
sum est: ita vt, si singulatur causus, in quo post commis-
sum delictum in altero territorio, ante quam consum-
metur effectus eius, in quo incurritur censura, delin-
quens iam existat in sua diocesi, nihilominus non in-
currit censuram. Vt v.g. si lethaler vulnerauit alium
extra diocesim, & ad eam reuersus est antequam ille mori-
ratur, non incurreret censuram homicidij, ibi latā, quia
delictum commissum fuit extra territorio, vbi statutum
non obligat: & ideo quod persona sit in diocesi pro-
pria impertinet est: Sicut etiam è contrario si post
delictum commissum in propria diocesi, ad aliam trahret an-
te incurram censura, nihilominus illam incurreret
vbi censuram est eo tempore, quo consummatur effectus.

Vnde quod hoc nulla est propria differentia in-
ter sententiam & statutum; in qua inuestiganda si-
ne causa laborante citati Iurisperit, dicentes per ita-
flutum non ferri sententiam in existentem extra ter-
ritoriū, sicut per sententiam propter dictū cap. Vt anti-
marum, sed id falsum est, quando delictum contra sta-
tutum commissum est in propria diocesi. Capitulū
enim, Vt animarum, non agit de absentia solius per-
sonae, sed delicti, ut sic dicam. Quapropter non est
etiam quod hoc differentia inter sententiam specialē,
vel generalē: vtrāq; enim ferri post in absentem,
extra territorio, si feratur propter delictum in ter-
ritorio commissum, sicut de speciali sententia supra
ostendimus, & de generali facile constat à paritate
rationis; & quia, si per statutum id fieri potest, ut
diximus, multò magis per sententiam generalē quia
magis respicit personas. Deniq; vñ, & exemplis res
est manifesta, nam si Episcopus ferat hanc senten-
tiā, Omnis homicida excommunicatus sit: subditus, qui
intra illum Episcopatus lethaler alium vulnerauit,
licet fugiat, & iam sit in alia diocesi, cū incipit
esse homicidia, excommunicationē contrahet. Ex idē
intelligi potest in peccato simoniae, & similib. Cō-
munitate autem inter hęc non fit distinctione, quia regula-
riter, moraliter non accidit, ut qui delinquit in uno
territorio, tempore contrahendi censuram ī sit in alio:
re tamē vera sunt distincta, & non unquam separātur.

Difficultus vero est, an per sententiam, præter-
tim generalē feratur censura non solum in persona
extra territorio existentem, sed etiam propter de-
lictum extra territorium commissum, & quod dis-
crimen circa hoc sit inter sententiam, & statutum.
Circa quod vltius aduerto, duobus modis posse
hanc sententiam ferri, ut supra dictum est; uno mo-
do pro peccatis præteritis cū ordine ad satisfactio-
nem, vel restitutionem, &c. alio modo pro peccatis

An per gene-
ralē sen-
tentiam po-
sit censura
ferri in de-
linquentem
extra terri-
torium.
pure futuris. Quando priori modo feratur, quate-
nus illa censura supponit delictū commissum neces-
se est, ut tale delictum, vel sit in propria diocesi cō-
missum, vel quod alia ratione pertineat ad forum
iudicis ferentis censuram, ut quod à subditis sit cō-
missum, & quod ab ipso pars laesa ius suum requi-
rat, nam si huiusmodi iurisdictione in eo non suppona-
tur, non habebit iurisdictionem ad vindicandū vel
emendandum illud delictum. Supposita vero hac
potestate, talis sententia obligabit subditos etiam
extra territorium sīt, & ibi contumaces esse incipi-
ant. Ut v.g. si Episcopus hic excommunicet eum,
qui tale furum fecit, nisi intrā mensē restituat,
quamvis reus in alia prouincia veretur: & ibi post
mensē incipiat esse contumax, sine dubio in ex-
communicationē incidet; quia illa non feratur per
modum statuti, sed per modum sententiae, quę ferri
potest in absentem. Neque in hoc est villa ratio dif-
ferentia inter sententiam generalē, & specialē.
Et quāuis contumacia, quę est proxima ratio cen-
suræ

Furæ consummetur extra territorium, non obstat; quia præceptum illud non respicit territorium, sed personam: tum etiam, quia illa persona ratione delicti seu conventionis coram legitimo iudice, preoccupata est, eamque ob re patere tenetur, argumeto c. Propositi, de For. comp. & ideo si sit contumax, in censuram incidet. Denique hic modus potestatis nō cessarius est ad bonum regimen Ecclesiæ, & vt censuræ debitam efficaciam habeant; nec propterea confunduntur iurisditiones, aut perturbatur debitus ordo inter diuersas dicceses, vt per se notum est. Vnde nec dispositio cap. Ut animarum, nec ratio eius in hoc casu procedit, cum sit longe aliud de statuto, vel de hoc genere sententia, ut declaratum est.

At vero, quando sententia pure fertur in futurum ad praecaudendum delictum, & non ad emendandum commissum, ut est illa c. Anobis. Quis furum fecerit excommunicatus sit: maior est dubitandi ratio, quia vix potest constitui differentia inter hanc sententiam, & statutum, quantum spectat ad exercendum actum iurisdictionis extra territorium: qua est ratio cap. Ut animarum, Nihilominus tamen, cense esse constituant differentiam, quam melius explicabimus, simul cum dubio sequenti.

Dubitari enim potest, an subditus vnius diccesis, existens in altera diccesi, & ibi agens contra præcepta Episcopi illius diccesis incurrit censuras ab illo latas. Videtur enim ex dict. c. A nobis, i. colligi, nō incurrere, quia, ut ibi dicitur, generalis clausula nō extenditur ad eos, qui non sunt de iurisdictione fequentis. Ratio etiam id probare videtur: quia ille non est subditus ratione domicilij, vt supponimus: neq; etiam ratione delicti, quia tale delictum supponit obligationem illa legis: agimus enim de delicto inobedientiae, transgressionis mandati talis prælati, obligatio autem supponit subiectionem: ergo ante delictum oportet, vt interueniat titulus subiectio-
nis, qui in praesente nullus est. In contrarium vero est, quia qui degit, aut versatur, in aliquo territorio, tenetur sese conformare, seu parere legibus illius: ergo, si illas transgrediatur, incurrit censura ibidem tali legi annexam. Et confirmatur ex cap. 2. de Conf. in 6, cum dicit hic in 1, dub. nam, qui in alieno Episcopatu transgreditur statutum sui Episcopatus, non incurrit censuram eius; ergo obligandus est ad seruanda statuta alterius Episcopatus, in quo versatur sub censuram eorum; alioqui ille fieri melioris conditionis, seu extra omne iugum, & legem solum, quia in alieno territorio peregrinatur.

Quocirca necessario hic distinguendum est inter statutum, & sententiam, nam quando præceptum prælati fertur per modum sententia, non ligat nisi subditos eius: nō vero extraneos, etiam si in eius territorio delinquant. Ita enim aperte traditur in dicto, A nobis primo, de Sent. excomm. & ita ibi intelligunt Glossa, Abbas, & alii Doctores: & Couarr. in dict. cap. Alma, p. 1. §. 10. n. 2. Qui reddit rationem, quia per talem sententiam tantum ligantur illi, qui sunt subditio tempore, quo sententia profertur: qualem non sunt extranei. At vero Vgolin. dict. c. 9. §. 2. n. 4. eadem tenens sententia ex contrario principio reddit rationem, scilicet, quia sententia statim aetata est, operatur, ideoque exinde complectitur subditos, aut re, aut spe, id est, & eos qui nunc subditi sunt, & qui nascentur, eove domicilium transferent, non vero comprehendit extraneos, qui illuc postea profecti delinquunt, quia infelix (inquit) causus non consideratur, argumento legis inter stipulationem. §. Sacram. ff. de Verb. obligat. At statutum (ait Vgolinus) semper loquitur, & semper operatur.

Sed haec rationes non sunt efficaces: nam sententia hæc generalis, cum pro futuro tempore duret sine dubio complectitur non tantum eos, qui sint subditi eo tempore, quo ipsa primum pronunciat, sed omnes qui toto illo tempore denuo incipiunt.

A subditi, sive per mutationem domicilij, sive per generationem, vel nouum usum rationis: quia sententia illa nō solum habet vim, & efficaciam cū primum fit, sed toto etiam tempore, quo durat: & quo ad hoc puniendum est legi, vel statuto, & quod attinet ad hoc punctum, verum affumit posterior ratio: tamē cur respectu talis sententia non sicut subditi extranei delinquentes in illo territorio, minime probatur ex illo axiome, quod infelix causus non consideratur. Alioquin respectu statim fierent subditi. Item, illa generalis propositione nō est vniuersaliter vera quod ad omnes res morales: licet enim non consideretur quo ad stipulationem, de qua loquitur illa lex, quæ assertur, tamen quo ad prohibitionem, & punitionem maxime consideratur. Addo etiam, talem sententiam non solum non comprehendere extraneos venientes postea ad illam diocesim, sed nec etiam illos quos contingit in ea versari, tunc quādō sententia profertur: quia in eis etiam procedit dictio c. A nobis, i.

Ratio ergo propria est, quia huiusmodi sententia licet generalis sit, directe fertur in personas, ut earum contumaciam coereat, & puniat: ideoque nō exten-
ditur ad extraneos: qui, licet verlentur in alieno ter-
ritorio, illic simpliciter non sunt subditi, neque in-
teruenit aliquis titulus, quo sicut subditi, nam deli-
ctum non facit subditum quod huiusmodi censi-
ram, ut supra insinuauit, & statim iterum dicam. Se-
cūs vero est de statuto, nam (ex communis sententia) qui existens in alieno Episcopatu, frangit illius statutum, cuius censura ligatur, vt constat ex Abbate in dict. c. A nobis, n. 7. & in c. vii. de For. comp. n. 39. Syl-
vest. ver b. Excomm. 2. n. 5. Tabiena, Excommunicatio; 4. n. 2. & alij, quos referunt, & sequuntur Couarr.
C
ouarr. & Vgolin. 5. & Iacob. de Graff. lib. 4. Decis. c. 8. n. 39. Vgolin.
Qui omnes rationem reddit, quia ille fit subditus
ratione delicti. Quæ ratio videtur suppōnere probandum, ut argumentum supra possum videtur
demonstrare. Delictum enim solum potest facere subditum in ordine ad futurum iudicium, & con-
sequenter respectu omnium, quæ ad punitionem il-
lius delicti ordinari possunt, non tamen potest face-
re subditum in ordine ad statutum, quod per tale de-
lictum frangit: quia huiusmodi delictū supponit
obligationem statuti, & consequenter subiectionē.

Dices: Statutum prohibet furum, v.g. vel aliquid simile, quod per sedelictum est, quod censura affi-
cit, & ita potest homo ratione illius delicti fieri sub-
ditus, ut in eum cadat censura. Sed hoc in primis non
est vniuersale, quia doctrina data non tantum est ve-
ra de statutis prohibentibus res per se malas, sed etiā
de scientibus, & actiones male sint, quia prohibi-
ta. Tunc autem non potest actio ad delictum impu-
tari, nisi persona supponatur subdita, & per tale præ-
ceptum obligata. Addo etiam, in institutis prohibi-
tentibus res intrinsece malas necessario debere supponi subiectionem, ut delictum illud tale sit, quod sufficiat ad incursum censuram ipso facto, quia
ad hoc non sufficit illud delictum præcisè spectatur,
vt est contra legem naturalem, vel diuinam, sed vt
est contra Ecclesiasticam, & includit contumaciam,
qua supponit obligationem talis legis, & consequen-
ter subiectionem ad illam. Quocirca, licet delictum
in territorio commissum constitutat hominem de-
linquentem talis fori, & supposito foro possit citari,
& contumax fieri; tamen, si ante delictum commis-
sum non est subditus, fieri non potest, vt per deli-
ctum immediate, ac simili fiat subditus, & cōtumax
& censuram incurrens.

Quod etiam videre licet in his, quæ de sententia diximus. Nam, si extraneus in alieno territorio de-
lictum committat, etiam per illud delictū fit ita sub-
ditus, vt contra illum ibi procedi possit, vbi deliquit,
& nihilominus, licet in eo territorio per sententiam
sit data censura ob illud delictum, illum non incurrit,
quamvis talis sententia omnes subditos comprehē-
dat.

Existens in alieno Epis-
copatu si. etiam
frangat il-
līa censura
ligatur.
Abbas.
Sylvest.
Tabiena.
C
ouarr.
Vgolin.

Ratio com-
munis im-
probatur.

Sect. V. Quos liget censura per generalem, &c.

109

dat. Cuius ratio non est alia, nisi quia sententia generalis, quæ lata est ante delictum commissum, solum potest obligare eos qui sunt subditi ab ille tali delicto, non vero eos, qui postea subiiciuntur ratione delicti. Quod si fortasse hoc tantum voluit Couarr. cum dixit, sententia solum ferri in eos, qui iam sunt; subditis, scilicet ante delictum, verum quidem dixit, sed non debuit cōstituere in hoc discrimen inter sententiam & statutum, quia re vera non est, vt ratione factæ probant.

Denique cum in statuto, seu iurisdictione du-
13 possint considerari, scilicet, vis directiua, & coerci-
tio: ratione delicti non potest homo fieri subditus
primo, & immediate in ordine ad vim directiua, sed
in ordine ad vim coercitiam, seu punitiuam: id-
eò enim dicitur fieri subditus, quia in iste ibi puniri
potest, ubi deliquerit: consequenter vero obligari po-
terit secundum vim directiua, ad ea omnia, ad
qua iustus iudex potest obligare reum, non vero ad
alia, præcise ex vi illius subiectionis. Cum autem
omne delictum supponat vim directiua, contra
quam agitur per ipsum delictum, ut tale est, & vis
directiua requirat subiectionem, non potest illa sub-
iectione acquiri per delictum, sed supponenda est. Ig-
natur, cum obligatio statuti pertinet ad vim directi-
uam, subiectione ad illud non potest oriri ex delicto
illi contrario, & consequenter prima ratio subie-
ctionis necessaria ad talem censuram incurriendam
non potest oriri à tali delicto.

Vera ergo ratio ex eo petenda est, quod lex, vel
quod idem est, statutum, vel constitutio, de quo a-
gimus, primò; & per se datur pro ipso territorio, sci-
liceret, ut in eis tali ordine, ac modo homines operen-
tar: quando autem statutum huiusmodi est, non so-
lum obligat homines habentes domicilium in illo
territorio, sed etiam homines peregrinantes, qui in
illo versantur per aliquid tempus: nam pro illo te-
pore tenentur se conformare legibus illius territo-
rii, quia ita expedit ad commune bonum, & pacem,
vt latius traditur in materia de Legibus. Atq[ue] ita pri-
ma subiectio ad illud statutum non oritur ex deli-
cto, sed præcise ex actuali existentia, & conuersatio-
ne in tali prouincia, & ex obligatione, quasi natura-
li, quæ inde nascitur, vt vnuquisque sele conformet
moribus eius regionis, in qua degit pro eo tempore, D
quo ibi versatur; præsentius in his rebus, quæ publi-
co ritu, vel statuto ad omnes spectant & ad rectitudinem
vitæ ibi necessariæ existimatur: vt latius tra-
didit August. in Epist. 86 ad Casulanum: supposito
ergo hoc tituli subiectio[n]is, qui contra illud statu-
tum agit, etiam si aliqui extraneus sit, re vera est
inobedientia, & contumax, quia per ipsum statutum
sufficienter admonetur, sicut alij subdit[i], & ideo me-
ritæ censuram incurrit tali statuto annexam. Et co-
firmatur, ac declaratur, nam, quamvis illi statuto no[n]
esset annexa censura, talis homo peccaret frangendo
statutum, vt v. g. comedendo carnes die prohibito
in aliquo Episcopatu[m] ex peculiari statuto illius: ergo
signum est obligare statutum antequam contraria illud
delinquat: ergo, nulli statuto esset annexa censura
ipso facto incurrida, obligaretur ex vi illius sub ca-
dem comminatione, atq[ue] adeo sufficienter ad incur-
rendam censuram, si statutum violeret.

Tota ergo differentia inter statutum, & sententiā generalē in hoc posita est, quod statutum obligat omnes, qui versantur in territorio ratione territorij, sicut obligat etiam communis consuetudo, sic recepta: sententia verò solūm obligat personas fe-
cunditatis, in quas directe fereuntur. Ethinc nascitur altera differētia, quam in fine precedētis dubijs in-
quisieramus: nam statutum, cum territorium respiciat non obligat subditos, dum extra illud versantur, seu respectu alterius territorij: & ideo ibi non
incurrunt censuram per tale statutum latam, iuxta
dispositionem capituli, *Vi animalium: at vero senten-*
tiā

Fr.Suarez.com,53

tia fertur in personas secundum se & ideo illas afficit vbiunque existant (seu afficere potest quantum est ex se, ita enim loquimur) quia semper respicit illas, ut subditas, & in ordine ad actum, seu vnum talis subiectonis: quia non pender ex presentia , seu existentia intra territorium.

In dī hinc colligo generalem regulam obseruan-
dam. Quotiescumque superior habet ius, seu pot-
estatem praecipendi subdito extra territorium ex-
istenti, vel imponendi ei praeceptum, cuius obliga-
tio duret, etiam si subditus extra territorium ince-
dat, vel tale praeceptum, quod extra territorium ex-
ecutio[n]e mandandum sit; tunc, si tali praecepto legiti-
mē sit annexa censura, vbicunque subditus violet
illud praeceptum, etiam extra territorium, censurā
incurrit. Ratio est clara, quia tota causa incurriendi
huiusmodi censuram est contumacia, & violatio
talis praecepti. sed in eo casu subditus vbicunque exi-
stet est contumax, & violator praecepti: si id agat,
quod praeceptum vetat: ergo incurrit censuram.
Nam supposita contumacia, & tenore legis, sola ab-
sentiā non potest impedire censuram, quia, vt s[ed]p
dictum est, in absentiem ferri potest. Neque etiam di-
ueritas territorij impideat potest executionem le-
gis quadam hanc penam, quia talis executio per ipsa-
met legem sit, & fine externa; aut corporali vi, quæ
possit pacem, vel ordinem iurisdictionum pertur-
bare.

Contra hoc verò obiecti potest dictum caput, *V*
animalium, quod generatim, & sine restrictione de-
clarat censuram non incurri agendo contra statu-
tum extra territorium. Propter quod Bartolus, &
alij decretum illud intelligendum putant, solum
quando statutum simpliciter loquitur, scimus verò
esse quando ipse legislator sufficienter declarat, se
velle obligare etiam extra territorium. Hanc verò
interpretationem refutat Couarru. dict. num. 3. &
Nauarr. in Summa cap. 27. num. 273. *S*yllest. suprad.
qui repugnat rationi eiusdem textus: nam Pontifex
ibi non defectui voluntatis, sed defectui potestatis
prælati ferentis statutum, tribuit quod eius statu-
tum extra territoriorum non liget: ergo quantumvis
ipse prælatus declaret se aliud velle, nihil operari-
tur, cum non habeat potestatem. Et ideo ipse Co-
uarr. aliam declarationem indicat in fine illius nu-
meri tertij, scilicet: tunc obligari subditum, per sta-
tutum territorii, extra illud existentem, quando
statutum factum est in utilitatem ipsius dicæcis, seu
provinciæ, quia tunc licet alibi delinquat, non cen-
sus vel simpliciter extra territoriorum delinquere, curi
in iniuriam ipsius territorij delinquat, & ita quo-
dā modo in illo peccat, quandoquidē in illud peccat;

Sed quamvis verum sit, ob hanc causam posse
obligari subditum ad seruandam legem extra mu-
nicipium, vel protiunciam, & per talem legem puni-
niri, si ibi delinqutat: non tamen existimat per hanc
rationem satisficeri difficultati, quia non solum pro-
pter illam, sed etiam propter alias iustas causas per-
tinentes ad bonum ipsius subditum, vel aliorum po-
test prælatus, præserium Ecclesiasticus, præxi pere
subditio, ita teneatur seruare præceptum vbiunque
sit. Idemque facere potest sub censura, si aliqui
talis sit superior, ut potestatem habeat ferendi cen-
suram. Quod exemplo supra posito declarari po-
test de Episcopo, qui potest præcipere alicui clericis,
ne extra diocesem sacram faciat; aut aliquid simile;
& in religionibus id facilius contingit: potest enim
Prouincialis sub excommunicatione præcipere
subditio, ut ieuniet lemel in hebdomada, quod
facere tenebitur, etiam si extra prouinciam ver-
setur. Et in hoc clare distinguitur præceptum territo-
rii, seu prouinciae, a præcepto persona: nam licet in
haec prouincia esset conluerudo, aut præceptum ie-
unandi feria sexta, etiam sub censura, subditus, qui
extra illam versatur, non tenebitur illo præcepto,

16
Regula ge-
neralis.

17
Cap. Vt an
marum obi-
citur.

18

Vera exposi-
tio.

nec incurret censuram non ieiunando, quod secus A
est, si præceptum fuisset directè impositum perso-
nae. Quod si hoc fieri potest per præceptum speciale, C
poterit etiam fieri per generalem sententiā, que
solum est generale præceptum: ratio autem genera-
lis, vel particularis non variat iurisdictionem, aut
potestatē: & ideo in sententiā generali veram cē-
fco sententiam Bartoli: quod potestas non deest si
voluntas concurrat. Ad difficultatem ergo respon-
detur: caput *Ut animarum*: loquitur de statuto terri-
torij, seu prouincia, non de præcepto imposito per
personæ, cuius nos dicimus aequiparari sententiā gene-
ralem, & ideo sub decisione illius textus non com-
prehendi. Nec in præceptis personalibus, sive spe-
cialibus, sive generalibus procedit ratio illius tex-
tus, nam hæc præcepta (vt dixi) & prolatio censura
secundum se non respiciunt territorium, sed perso-
nas: & ideo qui se præcepit, non dicit proprie ius
extra territorium: sicut qui absoltus subditum in
aliena diocepsi, non dicit ius extra territorium, sed
ab illo abstrahit.

DISPVATATIO VI:

De Effectibus censuræ.

AC T E N V s institutionem, na-
turam, & causas censuræ decla-
ravimus: solum superest, vt de
effectibus eius dicamus, vbi etiā
si quidpiam desiderari potest, vel dicen-
dum superest de fine, seu causa finali cen-
suræ simul explicabitur, quoniam finis, &
effectus in eandem rem sāpē coincidunt.
De attributis vero, seu proprietatis censuræ
nihil dicere oportebit, quoniam quæ
alicuius momenti esse possunt ad rem mo-
ralem, sufficienter tacta sunt explicando
formam, & modum censuræ ferendæ, &
explicando distinctionem censuræ in ini-
ustiam, & nullam: ibi enim indicauimus quæ
sint substantialia, quæve accidentalia in
censura, & præter hæc non habet alia attri-
buta, nisi fortassis aliqua illi accōmodentur
in ordine ad effectum, vt v.g. quod vim ha-
beat hunc vel illum effectum efficiendi,
quæ attributa explicatis effectibus explicata
remanebunt. Quanquam hæc vis, & ha-
bitudo ad effectus potius pertineat ad sub-
stantiam censuræ, nam tota eius ratio in
hoc consistit, vt sit vinculum inducens hos
vel illos effectus afflictus, & penales ad
comprendendam contumaciam. Atque ob
causam paucæ de his effectibus dicam: nam
explicabuntur melius in singulis censuris,
quoniam ex illis, seu per ordinem ad illos
propriæ rationes, seu differentiæ singula-
rum censuratum à nobis explicandæ sunt.

Duo igitur hic breuiter trademus, pri-
mum, qui sint effectus communes
omnibus censuris. secundum,
quibus modis impediri
sue excusari
possint.

VONIA M finis, & effectus, vt dixi, in idē fere coincidunt, oportet in pre-
senti distinguere duplēcē finem cen-
surae, scilicet remotum, & proximum,
qui etiam dici possunt intrinsecus, &
extrinsecus finis, vel etiam dici possunt finis operan-
tis, seu ferentis censuram, & finis (aut quasi obiectū)
ipiusmet censurae. Finis remotus, qui etiam extrin-
secus, & operantis dicitur est fructus ille bonus, quæ
prælatus ferens censuram, intendit per huiusmodi
B censuram, aut legem, qua censuram fert, qui etiam
potest esse multiplex, scilicet, temporalis, vel spiri-
tuallis. Quando enim aliquis communicatur, v.g.
propter temporale damnum, quod alteri intulit, vt
sæpè, & recte fieri potest, si debita circumstantiae
seruentur, vt docent Theologi in 4. distinctione 18.
& specialiter Diuus Thomas quæstion. 2. articul. 1. D. Thom.
quæstioncula tertia: tunc fructus temporalis, per ta-
lam censuram intentus est, vt temporale damnum
alteri factum restituatur, vel aliquid simile. Quod si
talis fructus obtemperatur, ille dicitur effectus cen-
surae, quamvis remotus. Nunquam tamen fructus
temporalis est tantum, aut principiū intentus per
censuram: nam cum illa sit pena spiritualis, & gra-
uissima, nunquam esset imponenda propter tempo-
ralē fructum, nisi hic esset coniunctus cum aliquo
spirituali maioris estimationis, magisque intentus
per ipsam censuram. Huiusmodi autem in primis
est obseruancia obedientie Ecclesiastice: deinde re-
paratio spiritualis lapsus commissi ab eo, qui cen-
sularigatur, vt nunc à peccato refurgat, & tandem spi-
ritus eius saluus fiat in die Domini, vt dicitur prime ad
Corinthios quinto. Atque hi omnes dici possunt 1. Cor. 5.
effectus censurae remoti tamen, & valde extrinseci.
Imò considerata natura, & qualitate censuræ respe-
ctu illius per accidens, & quasi per occasionem con-
sequuntur, licet respectu intentionis ferentis sint
per se: & ideo dixi huiusmodi magis esse finis ferentis
censuram. Atque ita fere loquuntur de hoc fine,
& effectu paucim, canonica iura, vt videtur est in capite
primo de sententiā excommunicationis in sexto,
& in capite primo de Exceptionibus eodem libro,
& in aliis, qua vndecima quæst. 3. & 23. quæstione
sexta, & sub vtroque titulo de Sententiā excommu-
nicationis continentur. De hoc ergo fine, & effectu
remoto censurae plura dicere est necesse.

Alius ergo est finis censurae, qui est veluti obie-
ctum eius intrinsecum, ad quod proximè ordinatur. Quia si finis
tum, quod est ligare hominem spiritualiter, priuano
do illum his, vel illis spiritualibus bonis, & est pro-
prius, ac per se effectus censurae, tā ex parte ferentis
illam, quam ex parte ipiusmet censurae. Ex parte qui-
dem ferentis, quia hæc debet esse proxima intentione,
imò supra diximus, huiusmodi intentione esse
simpliciter necessariam ad valorem censuræ. Ex
parte autem censuræ, quia hoc solum est, quod ipa-
potest per se efficiere, sicut proprie effectus vincu-
lorum est ligare, & corruptionis, seu priuationis au-
ferre: quamvis inde poslit sequi per accidens alius
fructus, vel generatio.

De hoc ergo effectu loquendo dicendum est pri-
uationem aliquorum spiritualium bonorum esse Priva-
tionem aliquorum spiritualium bonorum esse
effectum vnu-
mum omni-
ni censurae
efficiuntur.